SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU
D 90551

KOLO.

ČLANCI ZA LITERATURU, UMĚTNOST

I

NARODNI ŽIVOT.

IZDAVAOCI:

D. Rakovac, St. Vraz, L. Vukotinović.

KNJIGA III.

KOLO.

ČLANCI ZA LITERATURU, UMĚTNOST

I

NARODNI ŽIVOT.

IZDAVAOCI:

Đ. Rakovac, St. Vraz, L. Vukotinović.

KNJIGA III.

(TROŠKOM IZDAVALACAH.)

U ZAREBU.

TISKOM K. P. NAR. TISKARNE DRA. LJUDEVITA GAJA.

1843.

ZAKON VINODOLSKI

od lěta 1280.

(Priobćen od prof. Ant. Mažuranića.)

Vinodol zvao se je u staro doba oni dio Hèrvatske zemlje, što je do mora izmedj Senja i Rěke. Vas ovi kraj bio je vlastitost knezovah Kèrčkih, Vinodolskih i Modruških, koji su od prilike za 150 godinah kašnje počeli se Frankopani pisati. U Vinodolu bila su znamenitija města: Novi Grad, Ledenice, Bribir, Grižane, Drivenik, Hreljin ili Hriljin, Bakar, Tèrsat i Grobnik. — U svakom ovom městu biaše veći ili manji gospodski dvor (kaštel), po 1 ili 2 cèrkve i 50 do 300 kućah, a sve to skupa za sigurnost opasano zidom zvaše se grad. Svaki ovi grad imadiaše po jedna, dvoja ili troja vrata, koja su se svaku noć zatvorala. Někoji od ovih gradovah zapušteni su već sasvim, kao Ledenice i Hreljin, budući da se je narod volio preselit na polje, nego li na bèrdu u gradu, daleko od svojih zemaljah pribivati. U Driveniku je još samo cèrkva, plovan (župnik) i požup ili podžup (zvonar). Bribir je još jedini grad u Vinodolu, koi se zatvora noćju, a Bakar je pod Mariom Tereziom slobodan kraljevski grad postao. Stolni kapitul Modruške iliti Kèrbavske biskupie, koi je g. 1493., kad su Turci razorili Modrušu, sa svojim biskupom u Vinodol došo, razděljen je u tri grada na tri tako zvana kapitula *collegiata:* u Novi, Bribir i Bakar.

Ovi starinski Vinodol razděljen je danas na 5 dělah: 1) na današnju kameralsku gospoštinu Vinodol, gdi je Novi, Bribir, Grižane, Drivenik, Belgrad i Kotor, i někoja novia města kao Cèrkvenica, Selce itd.; 2) na slobodan kraljevski grad Bakar (*Buccari*) s njegovim okružjem, gdi je osim Bakra takodjer Tèrsat i Kraljevica (*Portorè*); 3) na kameralsku gospoštinu Hreljin, gdi je osim Hreljina novie město Fužina (*Fuccine*); 4) na grofovsko-Batjansku gospoštinu Grobnik, i 5) na dio ogulinskoga regimenta, Ledenice, u Kèrmpotskoj kumpanii. — 1. i 2. dio spada na rěčki gubernium; 3. i 4. na zagrebačku varmedju, a 5. t. j. Ledenice, na vojničko-graničarsko upravljanje.

Incipiunt capitula penitentiarii quod dicitur Egberti archiepiscopi.

I. De his qui ydola colunt aut auguria vel sortilegia observant aut in ecclesia non communicant.

II. De his qui in ecclesia furtum faciunt aut rapinam.

III. De his qui ad ecclesiam confugiunt.

IV. De his qui ecclesiam violant.

V. De his qui ecclesiam incendunt.

VI. De his qui in ecclesia homicidium faciunt.

VII. De his qui in ecclesia fornicationem faciunt.

VIII. De his qui in ecclesia ebrietatem faciunt.

IX. De his qui in ecclesia vomitum faciunt.

X. De his qui in ecclesia sanguinem mittunt.

XI. De his qui in ecclesia sputum aut nasi emunctionem faciunt.

XII. De his qui in ecclesia ridiculos gestus faciunt.

XIII. De his qui in ecclesia cantare nolunt.

XIV. De his qui in ecclesia dormiunt.

XV. De his qui in ecclesia fabulas narrant.

XVI. De his qui in ecclesia vana cogitant.

XVII. De his qui in ecclesia ociosi stant.

XVIII. De his qui in ecclesia cum armis intrant.

XIX. De his qui in ecclesia cum canibus intrant.

XX. De his qui in ecclesia cum equis intrant.

XXI. De his qui in ecclesia cum bobus intrant.

XXII. De his qui in ecclesia cum avibus intrant.

XXIII. De his qui in ecclesia cum mulieribus intrant.

XXIV. De his qui in ecclesia cum pueris intrant.

XXV. De his qui in ecclesia cum feminis intrant.

XXVI. De his qui in ecclesia cum virginibus intrant.

XXVII. De his qui in ecclesia cum viduis intrant.

XXVIII. De his qui in ecclesia cum monachis intrant.

XXIX. De his qui in ecclesia cum clericis intrant.

XXX. De his qui in ecclesia cum presbyteris intrant.

XXXI. De his qui in ecclesia cum episcopis intrant.

XXXII. De his qui in ecclesia cum archiepiscopis intrant.

XXXIII. De his qui in ecclesia cum regibus intrant.

XXXIV. De his qui in ecclesia cum principibus intrant.

XXXV. De his qui in ecclesia cum ducibus intrant.

XXXVI. De his qui in ecclesia cum comitibus intrant.

XXXVII. De his qui in ecclesia cum vicariis intrant.

XXXVIII. De his qui in ecclesia cum centenariis intrant.

XXXIX. De his qui in ecclesia cum decanis intrant.

XL. De his qui in ecclesia cum thesaurariis intrant.

XLI. De his qui in ecclesia cum cellerariis intrant.

XLII. De his qui in ecclesia cum hostiariis intrant.

XLIII. De his qui in ecclesia cum lectoribus intrant.

XLIV. De his qui in ecclesia cum exorcistis intrant.

XLV. De his qui in ecclesia cum acolitis intrant.

XLVI. De his qui in ecclesia cum subdiaconibus intrant.

XLVII. De his qui in ecclesia cum diaconibus intrant.

XLVIII. De his qui in ecclesia cum presbyteris intrant.

XLIX. De his qui in ecclesia cum episcopis intrant.

L. De his qui in ecclesia cum archiepiscopis intrant.

Explicit capitulare Egberti archiepiscopi.

Incipit penitentiale quod dicitur Egberti archiepiscopi.

I. De his qui ydola colunt aut auguria vel sortilegia observant aut in ecclesia non communicant.

Si quis ydola colit aut auguria vel sortilegia observat aut in ecclesia non communicat, annum unum peniteat.

II. De his qui in ecclesia furtum faciunt aut rapinam.

Si quis in ecclesia furtum faciat aut rapinam, septem annos peniteat.

III. De his qui ad ecclesiam confugiunt.

Si quis ad ecclesiam confugiat et ibi aliquid mali faciat, septem annos peniteat.

IV. De his qui ecclesiam violant.

Si quis ecclesiam violet, septem annos peniteat.

V. De his qui ecclesiam incendunt.

Si quis ecclesiam incendat, septem annos peniteat.

VI. De his qui in ecclesia homicidium faciunt.

Si quis in ecclesia homicidium faciat, septem annos peniteat.

VII. De his qui in ecclesia fornicationem faciunt.

Si quis in ecclesia fornicationem faciat, septem annos peniteat.

VIII. De his qui in ecclesia ebrietatem faciunt.

Si quis in ecclesia ebrietatem faciat, septem annos peniteat.

IX. De his qui in ecclesia vomitum faciunt.

Si quis in ecclesia vomitum faciat, septem annos peniteat.

X. De his qui in ecclesia sanguinem mittunt.

Si quis in ecclesia sanguinem mittat, septem annos peniteat.

XI. De his qui in ecclesia sputum aut nasi emunctionem faciunt.

Si quis in ecclesia sputum aut nasi emunctionem faciat, septem annos peniteat.

XII. De his qui in ecclesia ridiculos gestus faciunt.

Si quis in ecclesia ridiculos gestus faciat, septem annos peniteat.

XIII. De his qui in ecclesia cantare nolunt.

Si quis in ecclesia cantare nolit, septem annos peniteat.

XIV. De his qui in ecclesia dormiunt.

Si quis in ecclesia dormiat, septem annos peniteat.

XV. De his qui in ecclesia fabulas narrant.

Si quis in ecclesia fabulas narret, septem annos peniteat.

XVI. De his qui in ecclesia vana cogitant.

Si quis in ecclesia vana cogitet, septem annos peniteat.

XVII. De his qui in ecclesia ociosi stant.

Si quis in ecclesia ociosus stet, septem annos peniteat.

XVIII. De his qui in ecclesia cum armis intrant.

Si quis in ecclesia cum armis intret, septem annos peniteat.

XIX. De his qui in ecclesia cum canibus intrant.

Si quis in ecclesia cum canibus intret, septem annos peniteat.

XX. De his qui in ecclesia cum equis intrant.

Si quis in ecclesia cum equis intret, septem annos peniteat.

XXI. De his qui in ecclesia cum bobus intrant.

Si quis in ecclesia cum bobus intret, septem annos peniteat.

XXII. De his qui in ecclesia cum avibus intrant.

Si quis in ecclesia cum avibus intret, septem annos peniteat.

XXIII. De his qui in ecclesia cum mulieribus intrant.

Si quis in ecclesia cum mulieribus intret, septem annos peniteat.

XXIV. De his qui in ecclesia cum pueris intrant.

Si quis in ecclesia cum pueris intret, septem annos peniteat.

XXV. De his qui in ecclesia cum feminis intrant.

Si quis in ecclesia cum feminis intret, septem annos peniteat.

XXVI. De his qui in ecclesia cum virginibus intrant.

Si quis in ecclesia cum virginibus intret, septem annos peniteat.

XXVII. De his qui in ecclesia cum viduis intrant.

Si quis in ecclesia cum viduis intret, septem annos peniteat.

XXVIII. De his qui in ecclesia cum monachis intrant.

Si quis in ecclesia cum monachis intret, septem annos peniteat.

XXIX. De his qui in ecclesia cum clericis intrant.

Si quis in ecclesia cum clericis intret, septem annos peniteat.

XXX. De his qui in ecclesia cum presbyteris intrant.

Si quis in ecclesia cum presbyteris intret, septem annos peniteat.

XXXI. De his qui in ecclesia cum episcopis intrant.

Si quis in ecclesia cum episcopis intret, septem annos peniteat.

XXXII. De his qui in ecclesia cum archiepiscopis intrant.

Si quis in ecclesia cum archiepiscopis intret, septem annos peniteat.

XXXIII. De his qui in ecclesia cum regibus intrant.

Si quis in ecclesia cum regibus intret, septem annos peniteat.

XXXIV. De his qui in ecclesia cum principibus intrant.

Si quis in ecclesia cum principibus intret, septem annos peniteat.

XXXV. De his qui in ecclesia cum ducibus intrant.

Si quis in ecclesia cum ducibus intret, septem annos peniteat.

XXXVI. De his qui in ecclesia cum comitibus intrant.

Si quis in ecclesia cum comitibus intret, septem annos peniteat.

XXXVII. De his qui in ecclesia cum vicariis intrant.

Si quis in ecclesia cum vicariis intret, septem annos peniteat.

XXXVIII. De his qui in ecclesia cum centenariis intrant.

Si quis in ecclesia cum centenariis intret, septem annos peniteat.

XXXIX. De his qui in ecclesia cum decanis intrant.

Si quis in ecclesia cum decanis intret, septem annos peniteat.

XL. De his qui in ecclesia cum thesaurariis intrant.

Si quis in ecclesia cum thesaurariis intret, septem annos peniteat.

XLI. De his qui in ecclesia cum cellerariis intrant.

Si quis in ecclesia cum cellerariis intret, septem annos peniteat.

XLII. De his qui in ecclesia cum hostiariis intrant.

Si quis in ecclesia cum hostiariis intret, septem annos peniteat.

XLIII. De his qui in ecclesia cum lectoribus intrant.

Si quis in ecclesia cum lectoribus intret, septem annos peniteat.

XLIV. De his qui in ecclesia cum exorcistis intrant.

Si quis in ecclesia cum exorcistis intret, septem annos peniteat.

XLV. De his qui in ecclesia cum acolitis intrant.

Si quis in ecclesia cum acolitis intret, septem annos peniteat.

XLVI. De his qui in ecclesia cum subdiaconibus intrant.

Si quis in ecclesia cum subdiaconibus intret, septem annos peniteat.

XLVII. De his qui in ecclesia cum diaconibus intrant.

Si quis in ecclesia cum diaconibus intret, septem annos peniteat.

XLVIII. De his qui in ecclesia cum presbyteris intrant.

Si quis in ecclesia cum presbyteris intret, septem annos peniteat.

XLIX. De his qui in ecclesia cum episcopis intrant.

Si quis in ecclesia cum episcopis intret, septem annos peniteat.

L. De his qui in ecclesia cum archiepiscopis intrant.

Si quis in ecclesia cum archiepiscopis intret, septem annos peniteat.

Explicit penitentiale quod dicitur Egberti archiepiscopi.

Lěta 1280. skupi se u Novom od svake obćine vinodolske (osim Belgrada i Kotora, premda su već morala bit onda) po nĕkoliko pametnijih starešinah, i tu u pribitju kneza Leonarda Kèrčkoga, Vinodolskoga i Modruškoga, stave pèrvikrat u pismo u svojem narodnom jeziku sve one prastare zakone i običaje, kojih su se za onda sĕćali, da su ih kada čuli od svojih otacah i dědovah. One tako sabrane zakone napisali su u toliko eksemplarah, koliko je bilo gradovah na onom spravištu zastupljeno, dakle najmanje u 9 eksemplarah. Do sada se više nezna nego samo za ovaj jedini eksemplar, koi se je sačuvao u arkivu kapitula Modruškoga u Novom, gdě će se i u napréda čuvati.

Hotělo bi se, da se ovi prastari spomenik našega jezika i zakonah pristojnie izdade: ali buduć da mu je nĕ samo pèrva stranka na tri města proderana, da se nezna što manjka, nego mu je na mnogo městah već i sàm pisar dosta rěčih ili izpustio ili preveć napiso, da se nemože razuměti (kao što je na početku cělih 5. redacah od 26. do 31. u bludnji po drugi krat napiso), zato sada samo *ad interim* ovako izpod štampe izlazi bez svakoga komentara, jeda bi učinio pozornu gospodu duhovnike i světske, koji su ljubitelji naših starinah u onih krajih, da gledaju malo, nebi li se po sréći našo još koi možebit bolji eksemplar, ili barem novii prepis kojega boljega eksemplara, iz kojega bi se moglo dopunit, što ovdě manjka.

Da se bolje vidi ne samo jezik nego i način pisanja u ovom zakonu, ja mislim, da je potrěbito bilo, da se svaki redac za sebe naštampa onako i s onoliko slovah, kako je u istom rukopisu. Na svakoj stranki u rukopisu ima 28—30 redacah, izvan poslědnje, na kojoj neima neg 21.; i da se vidi, što stoji na jednoj stranki rukopisa, razlučio sam liniom stranku od stranke. A buduć da je u rukopisu jako malo znamenjah razlučavanjah, kao što su zarezi, piknje itd.; tako čověk mora samo gonetati, što će reći koi zakon. S toga sam sudio, da ću čitateljem ugodnu stvar učiniti, ako dodam ujedno moj prepis rukopisa, kako sam ga ja čitao.

Original stoji na pèrvoj stranki, a moj način čitanja na drugoj. Jesam li ja dobro čitao, svaki može vidit iz originala, koi je pomnjivo i věrno sa samim rukopisom prispodobljen. U originalu brojio sam redce tako, da sam svakomu petomu broj primetnuo. Moj način čitanja razdělio sam na §§. i svaki §. počeo sam s početka. Gdě mi se je vidělo, da koje slovo ili koja rěč manjka, dodao sam u mojem čitanju, tako ništanemanje, da je moj dodatak ležećimi slovi naštampan; a gdě sam mislio, da je što suviše, što muti razum, zatvorio sam ovakovim znamenjem ( ).

I.

Kako je u rukopisu.

℄ V' ime božie amen let gnih 1280 ./. 8. indicio pravo dan 6. miseca jenvara — ℄

V' vrěme krala ladislava preslavnoga kra la ugrskoga kralestva nega leto .6. nadeset

Va vrime ubo velikih muži gospode fedri ega ivana levnarda duima bartola i vida krčkih vinodolskih imodruških knezi ℄ zač dole kr . . . videći ludiki bludeći svoih starii . . . . . kušenih zakon zato ubo edin poedinom i . . . . . ludi vinodolski želeći one stare . . . . . akone shranitie napuni ke nih prvi i. . . . da su . . . neni neuřeeni, ℄ Skupišese vs..na kup . . . . crikveni tako pri-prošći ludi sveršeněm . . . ć zdrave svet. U novom gradu pred obrazom toga istoga kneza leonarda zgora imenovana isbrašese od vsakoga grada vinodolskoga nevse st..iiši navkup nake viahu dase bole spominahu vzakonih. svoih otac iodsvoih ded ča bihu slišali, inim narediše i ukazaše tesnim zakonom dabivse dobre stare izkušene zakone uvinodol činiti — položiti vpisma od kihbise mogli spomenuti. ili slišati od svoih otac ided zgora rečenih ta ko odsada naprid moguse uleći bluenja te riči inih dětce vrime ko pride danimaju primis alě vtih zakonih ℄ Ki ubo buduć izbraninato odtih istih ludi vinodolskih z novoga grada. Črna dvornik vsega vinodola i od knezi zgora reč enih tako odsada naprid moguse ulećiblueně

II.

Kako se čita.

V' Ime Božje, amen; let gospodnjih 1280., 8. indicio, pravo dan 6. miseca jenvara.

V' vrěme kralja Ladislava, preslavnoge kralja Ugèrskoga, kraljestva Njega leto šest na deset.

Va vrime ubo velikih muži, gospode Fedriga, Ivana, Levnarda, Duima, Bartola i Vida, Kèrčkih, Vinodolskih i Modruških knezi.

Zač dole kr .... videći ljudi, ki bljudeći svojih starii .... *iz*kušenih zakon, zato ubo jedin pojedinom i .... ljudi vinodolski želeći one stare *dobre* zakone shraniti je na puni, ké njih pèrvi *imiše*, da su .... njeni neurejeni. Skupiše se vs*e* na kup *tako* crikveni tako priprošći ljudi svèršenjem .... ć zdrave svet. U Novom Gradu pred obrazom toga istoga kneza Leonarda zgora imenovana izbraše se od vsakoga grada vinodolskoga ne vse st*ar*ijši na vkup, na ke vijahu, da se bolje spominjahu v zakonih svojih otác, i od svojih déd, ča bihu slišali, i njim narediše i ukazaše tesnim zakonom, da bi vse dobre stare izkušene zakone u Vinodol*u* činiti položiti v pisma, od kih bi se mogli spomenuti ili slišati od svojih otác i déd zgora rečenih, tako od sada naprid mogu se uleći blujenja te riči, i njih dětc*a* vrime ko pride da nimaju primisalja v tih zakonih.

(Ki ubo buduć izbrani na to od tih istih ljudi vinodolskih z Novoga Grada Čèrna dvornik vsega Vi-

te riči inih dica vrime kopride da nimaju primisalě vtih zakonih ℂ Ki ubo buduć zbrani nato odtih is tih ludi vinodolskih znovoga grada Črna dvornik vsega vinodola iodknezi zgora rečenih Petar plovan ivlkona Pribohna satnik. Jaanac saražin Bogdan vlčnić: ℂ zledenic ratko prvad ira doslav popove dobroša satnik ℂ izbribira drago slav arhiprvad ibogdan popzlonomer satnik. jurisl. ≠av gradenić ℂ zgrižan lúban i petar popovi — domian satnik. dunat. idragolub ividomir vlčić. ℂ Izdrivenika dragolub satnik imikula dragolub ipribinig ℂ Aizhrilina raden plovan i ivanac satnik živinasudac ikliman nedal ℂ Iz bakra krstiha plovan igrub .. a pop ivan satnik. derga vlčina. inedrag. ℂ Iz crsata vazmi na plovan inedrag satnik. dominik sudac i vieka*). ℂ Izgrobnikakirin plovan i slavan satnik i dom ian kinović paval islavina vukodružić Itivsi pisani na vkup skupleni odvole općinske iedinim pristanenem i nareenjem sabranimvse općini vinodolske ke budu zdola pisane vola kesu slišali odsvoih stariih

ℂ Najprvo da ako ka odcrikav općinskih zvinodola imajuse kerstiti volaih bude kerstiti gdn biskup vkoi biskupii .e. crikav rečena. nima imiti odkeršćenja rečenoga neveće vernez benetačkih soldini .40. tr. 1. obed tr. 1. večeru ana vlaćno odonih kiučine tu crikav kerstiti žakan ubokiza biskupom stoi vtoi istoj crikvi zov≠ese hrvatski malik avlaški macarol —

---

nimaimiti odtoga istoga . keršćeně neveće bolanač .15. vernez benetačkih ℂ Ošće zverh crikav opat ii vola molstirov općinskih rečenih gdn biškup

---

*) všeka?

nodola, i od knezi zgora rečenih, tako od sada naprid mogu se uleći blujenja te riči, i njih dica vrime ko pride da nimaju primisalja v tih zakonih.)

Ki ubo buduć zbrani na to od tih istih ljudi vinodolskih z Novoga Grada Čèrna dvornik vsega Vinodola i od knezi zgora rečenih, Petar plovan i Vlkona Pribohna satnik, Janac Saražin, Bogdan Vlčnić.

Z Ledenic Ratko pèrvad i Radoslav popove, Dobroša satnik.

Iz Bribira Dragoslav arhipervad i Bogdan pop, Zlonomer satnik, Jurislav Gradenić.

Z Grižan Ljuban i Petar popovi, Domian satnik, Dunat i Dragoljub i Vidomir Vlčić.

Iz Drivenika Dragoljub satnik i Mikula Dragoljub i Pribinig.

A iz Hriljina Raden plovan i Ivanac satnik, Živina sudac i Kliman Nedal.

Iz Bakra Kèrstiha plovan i Grubeša pop, Ivan satnik, Derga Vlčina i Nedrag.

Iz Cèrsata Vazmina plovan i Nedrag satnik, Dominik sudac i Vieka.

Iz Grobnika Kirin plovan i Slavan satnik i Domian Kinović, Paval i Slavina Vukodružić; i ti vsi pisani na vkup skupljeni od volje obćinske i jedinim pristanenjem i narejenjem sabranim vse obćini vinodolske, ké budu zdola pisane, volja ké su slišali od svojih stariih,

§. 1. Najpèrvo, da ako ká od crikav obćinskih z Vinodola imaju se kèrstiti, volja ih bude kèrstiti gosp. biskup, v koj biskupii je crikav rečena, nima imiti od kèršćenja rečenoga neveće vèrnéz benetačkih soldini 40, tèr 1 obed, tèr 1 večeru, a na vlašćno od onih, ki učine tu crikav kèrstiti; žakan ubo, ki za biskupom stoji v toj istoj crikvi, *i ki* zove se hèrvatski malik, a vlaški macarol, nima imiti od toga istoga kèršćenja neveće bolanač 15, vèrnéz benetačkih.

nemore položiti vola vzeti ali za povidati neveće ono čabi otili datikaštalditih istih crikav nemu svoju volu dobru ℂ Ošće zvrhu pop opći ne rečene ta isti biskup nemore niće zapovidativola vzeti neregda on sam pošle vola gre poknežstvu va vsaki grad vinodolski vki on gre imajumu datipo pi onoga grada .1. obed ter .1. večeru nišće manje nimajumu ponesti ta obed ituvečeru van izimeně onoga grada inisumudržanivan ponestiniednudrugu službu nisumu držani činiti rečeni popi / iżakni nere akobi vpal kivniki dug ali zgrešene zakoimelbi platiti osud moreta biskup isti od sagrešenihvze ti soldini benetačkih .40. za osud veće osud nemo remu priti od popi ižakan tih ./. ℂ I ošće onda kada pojde .gdn. biskup tada ima poiti ssedmimi koni pojidi osmo valižnik ℂ Ošće ako gdn knez uvinodolu vola rečeni biskup kadabi pošal poknežstvu povino dolskom ivki godbi grad prišal ki otniju more či niti ěti iksebi činiti priti poruki satnika, onoga grada zasvoe jidenje izasvoe obiteli od kih koli goved ibrav kesemogu naiti naibliže ta ako odskota kmetšćega tako od plemenitih ludi tako od popi i od inih vsakih ludi ništar manie zane imaju platit gdn knez gdise koli imogu otsvoih perman činit ěti zase izasvoju obitel izavassvoi dvor otnaibližnago skota te iste općine budući koga godi zgorga imenovanih.

ℂ Ošće akobi ki rubani naputi ili gdi indi da plati knezu libar . 50. ℂ I ošće kibi vgradu hramrazbil — vnoći vola akobi ukral unem ter akobi gdoklicalpom agaite platit ima knezu libar .50. ℂ Vapiuć ubo pomagaite esu verovani ako reku srotu da esu onoga zlotvorca poznali ništar mane ako nij onde klicano nima platit nego soldini .40. ter škodu kakoi više izrečeno iako tu hudobu vadne učini nii

§. 2. Jošće svèrh crikav, opatij, volja molstirov občinskih rečenih, gosp. biškup nemore položiti, volja vzeti ali zapovidati, neveće ono ča bi otili dati kaštaldi tih istih crikav njemu svojú voljú dobrú.

§. 3. Jošće svèrhu pop občine rečene ta isti biskup nemore nišće zapovidati volja vzeti, nere gda on sam pošlje, volja gre po knežtvu. Va vsaki grad vinodolski, v ki on gre, imaju mu dati popi onoga grada 1 obed, ter 1 večeru: nišće manje nimaju mu ponesti ta obed i tu večeru van iz imenè onoga grada, i nisu mu dèržani van ponesti. Nijednu drugu službu nisu mu dèržani činiti rečeni popi i žakni; nere ako bi vpal ki v niki dug ali sgrešenje, za koj imel bi platiti osud, more ta biskup isti od sagrešenih vzeti soldini benetačkih 40 za osud, veće osud nemore mu priti od popi i žakan tih.

§. 4. Jošće, onda kada pojde gosp. biskup, tada ima pojti s sedmimi konji po jidi osmo va Ližnik.

§. 5. Jošće ako gosp. knez u Vinodolu, volja rečeni biskup, kada bi pošal po knežtvu po Vinodolskom, i v ki god bi grad prišal ki od njiu, more činiti jedi i k sebi činiti priti po ruki satnika onoga grada za svoje jidenje, i za svoje obiteli od kih koli goved i brav, ke se mogu najti najbliže, tako od skota kmetšćega tako od plemenitih ljudi, tako od popi i od inih vsakih ljudi; ništarmanje za nje imaju platiti gosp. knez, gdi se koli (i) mogu od svojih perman činit jeti za se i za svoju obitel i za vas svoj dvor od najbližnjago skota te iste občine, budući koga godi zgora imenovanih. —

§. 6. Jošće ako bi ki *bil jet v* rubani na puti ili gdi indi, da plati knezu libar 50. —

§. 7. I jošće ki bi v gradu hram razbil v noći, volja ako bi ukral v njem, ter ako bi gdo klical »pomagajte,« platit ima knezu libar 50; vapiuć ubo »pomagajte« jesu verovani, ako reku s rotú, da jesu onoga zlotvorca poznali: ništarmanje ako nij onde klica-

držan platit neveće soldini .40. akose more pokaza
=tipoverovanu svedoku ℭ Ošće ako nigdo vnoći jeukral
vosiku niki skot vola nagumnu žito vola vaulnici
vmesti gdise shranaju pčele med takoe plati knezu
libr .50. ako estonde klič bil pomagai avadne
soldini .40. itakoe vnoći ako nij onde bil vapai
iškodu duplu kakoi pisano ikliče verovan ℭ
Ako bude pred dvorom otsili pra: vola od dadbi
[svrhu
ke budu riči iparac nima svidočastva zverhu
krivca ipustise narotu od rubaně ima krivac priseć
samo .20. ter .5. iot tatbi imenovani sverhusamo
12. akosu vtoi tatbi škodni iako ondeje klican
pomagai. I ošće odtadbe od mošune iot žita
požgania ko stoji na polji iod sena vzeta ina
=stogu vnoći odtoga učinena imase od priseći samo
šest i nima imiti ot govornika tat prez vole
dvora nišće manie on ki priseći ima naidi porot
nike kako bole more iakoih nemore imiti prisezi
on sam vola oni toliko krat priseći imaju
ℭ Ošće ako kisilu učini vpristaníšćuvinodol
skom platiti ima knezu libar pedeset

---

akotadbu onde učini plaća lbr .20. 4. ako svedoci
onde nisu ima priseći ki tai samo .12. ato akose
učini tako vnoći tako vadne ℭ I ošće ako ki
prime nikoga zgonika toga knezžtva vola ako biim
jisti ili piti ili inu ku pomoć volasvet platit
ima knezu libar .50. ℭ I ošće ka godi bratšćina
dili zbor meju sobu držanae dati desetinu
napuni, ℭ Ošće niedni zavezi odke godi riči
ne moguse prvič meju kimi godi ludi knežstva
zavezati ili zagovor položiti općinski
vola navlášni onoga zaveza pol gre općini apol
gospodi onoga grada gdi bude toučineno ℭ Ošće
[vsa

no, nima platit nego soldini 40, ter škodu, kako j' više izrečeno. I ako tu hudobu va dne učini, nij' dèržan platit neveće soldini 40, ako se more pokazati po verovanu svedoku.

§. 8. Jošće ako nigdo v noći je ukral v osiku niki skot, volja na gumnu žito, volja va ulnici, v mesti, gde se shranjaju pčele, med, takoje plati knezu libar 50, ako jest onde klič bil »pomagaj«: a va dne soldinih 40; i takoje v noći, ako nij' onde bil vapaj, i škodu duplu, kako j' pisano; i klič je verovan.

§. 9. Ako bude pred dvorom od sili pra, volja od tatbi, svèrhu ké budu riči, i parac nima svidočastva svèrhu krivca, i pusti se na rotu od rubanja, ima krivac priseć samo 20 tèr 5, i od tatbi imenovani svèrhu samo 12, ako su v toj tatbi škodni, i ako onde je klican »pomagaj.« —

§. 10. Jošće od tatbe, od mošune i od žita požganja, kó stoji na polji, i od sena vzeta (i) na stogu v noći, *ako bude pra* od toga učinjena, ima se odpriseći samo šest. I nima imiti odgovornika tat prez volje dvora: nišće manje on ki priseći ima, najdi porotnike kako bolje more, i ako ih nemore imiti, prisezi on sam, volja oni toliko krat priseći imaju.

§. 11. Jošće ako ki silu učini v pristanišću vinodolskom, platiti ima knezu libar pedeset. Ako tatbu onde učini, platja libre 24. Ako svedoci onde nisu, ima priseći, ki taji, samo 12, a to ako se učini tako v noći tako va dne.

§. 12. Jošće ako ki prime nikoga sgonika toga knežtva, volja ako bi im *dal* jisti ili piti ili inu kú pomoć volja svet, platiti ima knezu libr. 50.

§. 13. I jošće kagodi bratšćina dili sbor meju sobú, dèržana je dati desetinu na puni.

§. 14. Jošće nijedni zavezi od kégodi riči nemogu se pèrvič meju kimi godi ljudi knežtva zavezati, ili zagovor položiti občinski, volja navlašni; ono-

=ki pop držan je stražu strići vnoći vgradu kakoiničk.
℄ I ošće niedan žakan nemore prieti stih redi knež-
[stva ako
nij odvole kneza iod općine grada gdi.e. ℄ Ošće nie
dan od kmet iod ludi općinskih nemore poiti prebiva
ti vniednu crikav ni vniednu opatiju ili vmol
=stir služiti ili se onde položiti za obaritel nika
ako nij svolu kneza iobćine. ℄ I ošće dobra edna že
=na idobra glasa pomaknena za svidočastvo ako ni.
[veće
svedoki verovanae od ženi kženi tako od psosti
[ězika
kako od bieně i braneně ℄ I ošće niedan svedok
[pomak
nen zasvidoka nima svidočiti ako nij prvo pitan
od pristava aki to učini plati knezu .40. soldini
aonomu ostani komu budi viditi damu škodi nega
svedočastvo vsu škodu kubi onde priel ℄ Ošće
niedan nemore pomaknuti svoe žene za svidočastvo
sebi odniedne riči nimu verovana ℄ Oće ako ki
[pita
nikoga pred dvorom na polači ireče. e. tako —

Vola nivola pita od nega nikoga zgrešeně on ima
povidati volanje vola taiti ℄ ošće akose
ki prikaže pred dvorom pritče pokazaně ima po-
[maknu
=ti svedoki i ukazati da tako est: ℄ Ošće pud
aria to est straža nadvinogradom i od zemal
iodguman iod inih riči zverhukih pudari polože
na verovano neveće kada bude nika škoda ... dnim
činitise vapii tada pomagaite, godi akone
vazme nikoga znameně od škodnika onoga. ita dai
ako pokaže verovanim svedokom vola pred dvorne-
[odne
se onoga znameně pria nerse bude ta krivac tužil

ga zaveza pol gre općini, a pol gospodi onoga grada, gdi bude to učinjeno.

§. 15. Jošće vsaki pop dèržan je stražu strići v noći v gradu kako ini človik.

§. 16. I jošće nijedan žakan nemore prijeti svetih redi knežtva, ako nij' od volje kneza i od općine grada gdi je.

§. 17. Jošće nijedan od kmet i od ljudi općinskih nemore pojti prebivati v nijednu crikav, ni v nijednu opatiu ili v molstor služiti, ili se onde položiti za obaritelnika, ako nij' s voljú kneza i općine.

§. 18. I jošće dobra jedna žena i dobra glasa pomaknjena za svidočastvo, ako nij' veće svedoki, verovana je od ženi k ženi, tako od psosti jezika, kako od bienja i branjenja.

§. 19. I jošće nijedan svedok pomaknjen za svidoka nima svidočiti, ako nij' pèrvo pitan od pristava; a ki to učini, plati knezu 40 soldini, a onomu ostani, komu budi viditi, da mu škodi njega svedočastvo, vsú škodú, ku bi onde prijel.

§. 20. Jošće nijedan nemore pomaknuti svoje žene za svidočastvo sebi; od nijedne riči nij' mu verovana.

§. 21. Jošće ako ki pita nikoga pred dvorom na polači, i reče: »Je tako, volja nij'?« volja pita od njega nikoga sgrešenja, *koje* on ima, povidati voljan je volja tajiti.

§. 22. Jošće ako se ki prikaže pred dvorom pridče pokazanje, ima pomaknuti svidoki i ukazati, da tako jest.

§. 23. Jošće pudaria, to jest straža nad vinogradom, i od zemalj i od guman i od inih riči, svèrhu kih pudari, položena, verovano, neveće kada bude nika škoda *pred* njim činite se, vapij tada »pomagajte«, godi ako nevazme nikoga znamenja od škodnika onoga, i tadaj ako pokaže verovanim svedokom,

pred dvorom vola ako nepoide stimistimkrivcem ta da e pred dvor: ℂ I ošće more zvati vsaki poma gaite ako vidi delajuć niko zlo izatosenima kaštigati niednu penu ℂ

Oće od bieně raneně iod stučeně meju kmeti nij band. nego soldini .40. ke krivac ima platiti knezu aonomu ki bude bien .2. brava ter likariju ato takoe od satnika igrašćika ibusovića, ki vsih esut podzakon i podpravdu, kmetsku ane otszabniki i pozakonu kmetćskomu sudetse inim .e. zauraženě za dovole učineno ℂ

Ioće satniku igrašćiku ibusoviću nimase verovati vniednoj riči kabi učinena vnih vrime kabi pristoěla knih oficiu neveće ednim letom ko pride ponih izšastju oficia ℂ

Oće akobi muž ženi zvergal hoverlicu ili pokri vaču zglave vazli voli ter bise moglo prika zati trimi dobrimi muži volia ženami —

---

plati libar .50. akoe tužba stoga odkih gdn knez [imii soldini .40. ona koije vaćina učinena] .40. i .8. lbr. da ako žena ženi sverže pokrivaču više rečenu plaća .2. libre dvoru aonoi .2. ovci ako ubo onde nisu svedoci dobri prisezi kitai da nij to učinil budi prost: ℂ I ošće ako ki muž iližena — nepodobno reče ili svar bude govoriti nikomu [mužu vola nikoi ženi terse more pokazati ednim svi dokóm podobnim ili mužem ili ženom ako nij onde veće svedoki plati dvoru libre .2. astrani koie rekal libri .2. ℂ I ošće akobi ki ubil od podknež inov ili od slug od obiteli kućne gdna kneza od [perma nov terbiušal i nemogalse eti daknez vazme vražbu toe zagovor vrnezi kakov ikolik bude otil

volja pred dvor neodnese onoga znamenja, prie ner se bude ta krivac tužil pred dvorom, volja ako nepojde s tim istim krivcem tadaje pred dvor.

§. 24. I jošće more zvati vsaki »pomagajte«, ako vidi delajuć niko zlo, i zato se nima kaštigati nijednú penú.

§. 25. Jošće od bienja, ranjenja i od stučenja meju' kmeti nij' band nego soldini 40, ké krivac ima platiti knezu, a onomu, ki bude bijen, 2 brava, ter likariu; a to takoje od satnika i grašćika i busovića, ki vsi(h) jesut pod zakon i pod pravdu kmetsku, a ne od služabniki, i po zakonu kmetskomu sudet se, i njim je za uraženje zadovolje učinjeno.

§. 26. I jošće satniku i grašćiku i busoviću nima se verovati v nijednoj riči, ká bi učinjena v njih vrime, ká bi pristojala k njih oficiu, neveće jednim letom, ko pride po njih izšastju *iz* oficia.

§. 27. I jošće ako bi muž ženi zvèrgal hoverlicu ili pokrivaču s glave va zli volji, ter bi se moglo prikazati trimi dobrimi muži volja ženami, plati libar 50, ako je tužba s toga; od kih gosp. knez imij soldini 40, ona koj je vaćina učinjena, 48 libar. Da ako žena ženi svèrže pokrivaču više rečenu, platja 2 libre dvoru, a onoj 2 ovci. Ako ubo onde nisu svedoci dobri, prisezi, ki taji, da nij' to učinil: budi prost.

§. 28. I jošće ako ki muž ili žena nepodobno reče, ili stvar bude govoriti nikomu mužu volja nikoj ženi, tèr se more pokazati jednim svedokom podobnim, ili mužem ili ženom, ako nij' onde veće svedoki, plati dvoru libre 2, a strani, koj je rekal, libre 2.

§. 29. I jošće ako bi ki ubil od podknežinov ili od slug od obiteli kućne gosp. kneza, od permanov, tèr bi ušal i nemogal se jeti, da knez vazme vražbu, to je zagovor vèrnézi kakov i kolik bude otil svèrh plemene zlotvorca, koliko za polovicu; zač pleme nij' dèržano nere od pol, a zločinac drugi pol: da ako se jame ta zlotvorac, iz njega ima ta isti knez ili niki

zverh plemene zlo tvorca koliko za polovicu zač
plemeni držano nere odpol azločinac drugi pol
da akose ěme tazlotvorac inega ima ta isti
knez iliniki mesto nega učiniti kogodi maćeni
bude hotil anega pleme nišćese ne bosujuee —
℄ I oće ako ki učini zasedanje od rečenih pod-
[knežinov —
ili služabniki ili perman terse more pokazati
podobnimi svedoci, plati knezu libar .50. ato
takoe akobiga bili ili ranili iza ranene platit
držanje polovicu akobi odnih nikomu niki udusi
kal ili shabil tako dabi odtoga nemogal priti
naprvo zdravje ostani vaosudu onom vkomga
knez oće osuditi ℄ Ošće akobikiubil nikoga kmeta
ili odroda kmet dabise nemogal ěti vpadi vosud
[libr
100. bližikamonoga grada kie ubien općini libri .2.

Odtih libar .100. ima imiti ditca ubienoga akoima
ditcu imaju imit polovicu adrugi pol nega bližiki
ta osud krivac plati ako ubigne imaju nega
bližike osud platit pol apol nega rediakoe
ima da akose ětí more pria nerse vražba plati
vola akoe učinena naprava budi od nega maćeni
anega bližiki budite prosti ℄ Ošće hćere kesu
ostale posmerti očini imaterini ili sini akonisu
ostali brati tim hćeram imajuse areditati ili
ostaviti tim hćeram bla go otčino i materinoči
neći vsu službu onu ku esu imili služiti dvoru
otci imaterenih itakoeakobisini ostaliiumerli brez
[reda.
℄ Ošće akobiki držal ošastno to . e. rič niku kabi
ničja bila iima kdvoru priti prez zapovidi
dvorske vola prošćeně terbise moglo najti od
gdna vola od nega oficiala držanje platit
knezu za prihodak od ednoga .7. za vsakoleto

mesto njega učiniti kogodi maćeni bude hotil, a njega pleme nišće se neobsujuje.

§. 30. I jošće ako ki učini zasedanje od rečenih podknežinov ili služabniki ili perman, ter se more pokazati podobnimi svedoci, plati knezu libár 50, a to takoje, ako bi ga bili ili ranili, i za ranjenje platit dèržan je polovicu. Ako bi *ki* od njih nikomu niki ud usikal ili shabil tako, da bi od toga nemogal priti na pèrvo zdravje, ostani va osudu onom, v kom ga knez hoće osuditi.

§. 31. Jošće ako bi ki ubil nikoga kmeta ili od roda kmet, da bi se nemogal jeti, vpadi v osud libár 100 bližikam, *a* onoga grada, ki je ubijen, obćini libri 2; od tih libár 100 imaju imiti dica ubijenoga, ako ima dicu, (imaju imit) polovicu, a drugi pol njega bližiki. Ta osud krivac plati. Ako ubigne, imaju njega bližike osud platiti pol, a pol njega redi, ako je ima: da ako se jeti more pria ner se vražba plati, volja ako*) je učinjena naprava, budi od njega maćení, a njega bližiki budite prosti.

§. 32. Jošće hćere, ké su ostale po smèrti očini i materini, ili sini ako nisu ostali brati tim hćeram, imaju se areditati ili ostaviti tim hćeram blago očino i materino čineći vsu službu onu, kú jesu imili služiti dvoru oci i matere njih; i takoje, ako bi sini ostali i umèrli brez reda.

§. 33. Jošće ako bi ki dèržal ošastno, to je rič niku, ka bi ničia bila, i ima k dvoru priti prez zapovidi dvorske volja prošćenja, ter bi se moglo najti od gospodina, volja od njega oficiala, dèržan je platit knezu za prihodak od jednoga 7 za vsako leto, kó bi dèržal to isto blago ošastno, ter 1 osud soldini 40 na vsako leto, a ono ošastno ima se obratiti pod dvor kneza.

§. 34. Jošće ako bi ki dèržal kó blago, niku zemlju, volja niki vinograd ili pošišion ili vèrt, od tih

*) Na mèsto »ako« moralo bi možebit stati »ner«.

kobi držal toisto blago ošastno ter .1. osud soldini .40. na vsako leto aono ošastno. i mase obra titi pod dvor kneža ℭ Ošće akobi kidržal ko blago niku zemlu vola nikivinograd ili pošišion ili vert odtih pošišionibi imel gdn knez učestě iakobiga nedal držanje vtom osudu zgora rečenom vola od učestnoga akose [more ukazati kibi to učinil ℭ Oće akoe kiukral rič niku knezu ili nega dvoru ili podknežinu ili služabniku komu zgora pisanih plati knezu osud kakoe više rečeno od dadbi onomu [komue bude učinil od jednoga .7. — ℭ

ℭ I ošće kmeti ipopi od tatbi meju sobu imijte .1. zakon da ako ki ukrade rič niku nikoi crikvi ili molstiru ili opatii držane vosudu kimje držan od riči knežih ili službeniki više pisanih, ℭ Ošće zaniednu tatbu kae vadne nij osud već od soldini .40. itakoe vnoći neveće akobi klič pom agaite ibilobi vgradu osvan tatbe više ime novane itakoe zavsaku tatbu vola vadne vola vnoći ima platit ta krivac soldini .40. — i imaju biti općini grada gdase ta tadbaučini, ℭ Ošće kadi nebi bila tužba iniedan osud nise nima stisnuti nieedan učiniti nikutužbu odnike riči pred dvorom ili indi neveće akoe [šnega dobru volu tu tužbu ki učini imaju nako nac pripelati, ℭ I ošće niedna ličba nima veći osud od .6. libar neveće odsil zgora rečenih — ℭ I ošće niedno obranene vola osud iliband ne- morese položiti prez vole kneže ili akobi nebil od kneza ki človik kibi ponega zapovidi toučinil, ℭ Ošće ludi rotnici zaosuditikrivce onim rotnikom

pošišioni bi imel gospodin knez učestje, i ako bi ga nedal, dèržan je v tom osudu zgora rečenom, volja od učestnoga, ako se more ukazati, ki bi to učinil.

§. 35. Jošće ako je ki ukral rič niku knezu ili njega dvoru ili podknežinu ili služabniku komu zgora pisanih, plati knezu osud, kako je više rečeno od tatbi, onomu, komu je bude učinil od jednoga 7.

§. 36. Jošće kmeti i popi od tatbi meju sobú imijte jedan zakon, da ako ki ukrade rič niku nikoj crikvi ili molstiru ili opatii, dèržan je v osudu, kim je dèržan od ričî knežih ili službeniki više pisanih.

§. 37. Jošće za nijednu tatbu, ká je va dne, nij' osud već od soldini 40, i takoje v noći neveće ako bi klič *bil* »pomagajte« i bilo bi v gradu, osvan tatbe više imenovane, i takoje za vsaku tatbu volja va dne volja v noći ima platit ta krivac soldini 40, i imaju biti obćini grada, gda se ta tatba učini.

§. 38. Jošće kadi nebi bila tužba, *nij* nijedan osud; ni se nima stisnuti nijedan učiniti niku tužbu od nike riči pred dvorom ili indi, neveće ako je š njega dobrú voljú; tu tužbu ki učini, ima ju na konac pripeljati.

§. 39. Jošće nijedna ličba nima veći osud od 6 libár, neveće od sil zgora recènih.

§. 40. Jošće nijedno obranenje volja osud ili band nemore se položiti prez volje kneže, ili ako bi nebil od kneza ki človik, ki bi po njega zapovidi to učinil.

§. 41. Jošće ljudi rotnici za osuditi krivce: onim rotnikom nima se verovati, nego ako vazmu vsaki

nimase verovati nego ako vazmu vsakitrat kie pre-
[griš
il zanega krivinu znameně do treti dan ima priti
kpravdi stim znamenem prikazatie, ℭ Ošće niedan
klučar nij verovan nimuse da verazverhu niedne-
[riči
kebi rekal nikomu dae dal ili prikazal ili posudil
vola dabi dal žnega konobi van poki godi zakon
mimo čabi vridno bilo soldini .20. neveće toliko
akobi imel svedoki verovani itakoje zverhu .20. sol.
čabi vridno ima priseći taknut usto : evanelje

ℭ Oće niedan tovernar nij verovan prez svedočastva
[odnie
dne krdenče kubi on učinil odsvoga vina navlaš
noga neveće soldini .10. apodružnik toe kitue
[vino
prodae soldini .50. ioće imaju zverh toga priseći—
ℭ Oće niedna kvaderna od tržac ni verovana prez
dobrih svedoki nere od libar .50. od vsakoga duga
I odtoga takoi ima srotu zverh knig svoe kvadrni
pritvrditi, ℭ Oće niedna cena kase otai daza
naiti niku rič hudobu iliča drugo kakosu zemle
vinogradi iine druge riči zakih e zakon dati
likuf vola zagove do veliko znaitie nemozi
već dati soldini .40. aki veće da imij škodu
shranenu akobi gdnu knezu viditi večedati
znaiti za niki hud oficij vola zaniku
inu rič kabi viditi pristojati istomutomu
knezu zverh tih .40. soldini Ima priseć kakoe
dal vola obećale dati onki govori dae tu
istu cenu dal idajue iziskal iznašal
dvoru zaosud od tih .40. soldini nima nišće dat
nere soldini .5. zavsaku malu živinu
soldina .2. ℭ I ošće ako ki ukaže niko ošastno
vola od učestnoga ča .e. zgora izrečeno inebi mogal

trat, ki je pregrišil, za njega krivinu znamenje: do treti dan ima priti k pravdi s tim znamenjem prikazati je.

§. 42. Jošće nijedan ključar nij' verovan, ni mu se da vera svèrhu nijedne riči, ké bi rekal, nikomu da je dal ili prikazal ili posudil, volja da bi dal ž njega konobi van po kigodi zakon, mimo ča bi vridno bilo soldini 20, neveće toliko ako bi imel svedoki verovanih; i takoje svèrhu 20 sold. ča bi vridno, ima priseći taknut u sveto evanjelje.

§. 43. Jošće nijedan tovernar nij' verovan prez svedočastva od nijedne kèrdenče, kú bi on učinil od svoga vina navlašnoga neveće soldini 10, a podružnik, to je, ki tuje vino prodaje, soldini 50, i jošće imaju svèrh toga priseći.

§. 44. Jošće nijedna kvaderna od tèržác nij' verovana prez dobrih svedoki nere od libar 50 od svakoga duga, i od toga takoj ima s rotú zvèrh knjig svoje kvadèrni pritvèrditi.

§. 45. Jošće nijedna cena, ka se otaji da, za najti niku rič, hudobu ili ča drugo, kako su zemlje, vinogradi i ine druge riči, za kih je zakon dati likuf, volja za govedo veliko znajti je, nemozi već dati soldini 40, a ki veće da, imij škodu; shranjeno ako bi gospodinu knezu viditi veće dati znajti za niki hud oficij, volja za niku inu rič, ká bi viditi pristojati istomu tomu knezu; zvèrh tih 40 soldini ima priseć, kako je dal volja obećal je dati on, ki govori, da je tu istu cenu dal, i da ju je iziskal i znašal dvoru za osud; od tih 40 soldini nima nišće dat nere soldini 5; za vsaku malu živinu soldina 2.

§. 46. Jošće ako ki ukaže niko ošastno volja od učestnoga, ča je zgora izrečeno, i nebi mogal pokazati,

pokazati ostani vonom istom osudu vkom ostal
on kogabi pokazal ℭ I ošće akobiki preddvorom
pokazal vola postavil svedoke tako govoreći
ta itakov vi datako .e. astranasuprotivna
reče ata itakov vi datakonij svedoki odtoga
tako esupripušćeni aoniki nisu ispueni esu

Ošće niedan pristav nemore veće vzeti razvi .10.
[soldi:.
odnajveće pre:. anajvećapravda odriči ke godi
[kae vri
dna najveće soldini .40. a od naimanše pre:. ka e
[takoe
soldini .40. aodtoga niže doli soldini .45. od ke
riči ako suprotiv učini ostae ednoga vola ili libr
.8. odkih imai knez polovicu agrad gdi bude drugi
pol, ℭ I ošće ako spristavomse ěme niko govedo
[malo
živoza tatbu pristav ima imiti zato .1. par podplat,
agovedo budi onoga čiee bilo sa svoju pravdu
kakoe ureeno da akose ěme mertvo tere oće
[celo pristavima
imiti odnega ednu četert ako ni naplnu meso
[koe ěto budi
toga istoga pristava aon čiee bilo meso išći svoe
pravdi ℭ Ošće odgoved velikih kasu za tatbu ieta
tapristav ima imiti odvsakoga goveda soldini .5.
vola budi živo vola mertvo iod riči kesu vri-
[dne soldi
ni .40. niže kebi vridne ima imiti .2. soldina i-
[više
toga soldini .5. nišće mane ta isti pristav imase
vzeti od dvora išnega proščenem limase viditi
da kmet vazme za tatbu od ednoga .2. advor
knež ili služabnici više pisani od ednoga 7:.:.
ℭ I oće akobise našal krivpristav ostani knezuod

ostani v onom istom osudu, v kom *bi* ostal on, koga bi pokazal.

§. 47. Jošće ako bi ki pred dvorom pokazal volja postavil svedoke tako govoreći: »Ta i takov ví, da tako je«; a strana suprotivna reče: »A ta i takov ví, da tako nij'«: svedoki od toga tako, jesu pripušćeni, a oni, ki nisu, izpujeni jesu.

§. 48. Jošće nijedan pristav nemore veće vzeti razvi 10 soldini od najveće pre: a najveća pravda od riči ké godi, ká je vridna, najveće soldini 40, a od najmanjše pre, ká je, takoje soldini 40, a od toga niže doli soldini 45; od ké riči ako suprotiv učini, ostaje jednoga vola ili libár 8, od kih imaj knez polovicu, a grad, gdi bude, drugi pol.

§. 49. Jošće ako s pristavom se jame niko govedo malo, živo, za tatbu, pristav ima imiti zato 1 par podplát, a govedo budi onoga, čije je bilo sa svojú pravdú, kako je urejeno: da ako se jame mèrtvo, tere jošće celo, pristav ima imiti od njega jednu četèrt; ako nij' na plnu meso, kó je jeto, budi toga istoga pristava, a on čije je bilo meso, išći svojé pravdi.

§. 50. Jošće od govéd velikih, ká su za tatbu jeta, ta pristav ima imiti od svakoga goveda soldini 5, volja budi živo volja mèrtvo, i od riči, ké su vridne, soldini 40, niže ké bi vridne *bile*, ima imiti 2 soldina, i više toga soldini 5. Nišće manje ta isti pristav ima se vzeti od dvora, i s njega prošćenjem. I ima se viditi, da kmet vazme za tatbu od jednoga 2, a dvor knež ili služabnici više pisani od jednoga 7.

§ 51. Jošće ako bi se našal kriv pristav, ostani

vsega zvoga blaga čase gible inegible iako nega gdo ěme pred dvorom ili indi za falso iuka-
[zati
nebude moći ostani knezu soldini .40. aonomu
[pristavu
ednoga vola ali libar .10. da akose kriv naide ostani vpeni više rečenoj nimozi veće biti pristav, prezvole kneže astrani suprotiv kie bil rekal krivo akobi imel vnikoi rič. osuena biti budi prosta
[vola
imi svojupravdu od ke .pre. estizlizla nišće mane
[tribigae
ukazati kriva strimi podobnimi svedoki

℄ Ošće akose ki naide fals svedok osta niknezu ednoga vola ili .8. libar astrani koi bude suprotiv svedočiti od vse ne škode budi odrešena akobise vkoi riči imela osuditi on ne mozi biti već esvedok odsele naprad prez vole dvora iakose ěme za kriva i ukazatise nebude
[moći
on kigae ěl ter nemore pokazati plati knezu libre .2. aonomu svedoku vola .1. ili lbr — .8. iimase pokazati za falso strimi podobnimi ludi — ℄ I ošće akobi pokazal kriva pristavakikoga ili svedoka neimi niednu pravdu zato odsada naprid suprot ukazujućemu ilisuprot svedo kom ni niedan zanega, iako ki imei pristava Ili svedoka zakrivoga iobećase pokazati posvedo cih aoni svedoci nisu nemu spravni ilise nesk ladaju kakoe on ukazal on suprotiv nim odse le naprid neimi niednu pravdu suprot poiti vola akoe niki svedok pomaknen zaniku rič pred dvorom ani od stran otelabi poiti suprot svomu svedočastvu more učiniti ako ima svedoke akose svedoki pomaknu suprotiv onomu vola suprotnega svidočastvu aoni svedoče kakoeobećal pokazati

knezu od vsega svoga blaga, ča se giblje i negiblje. I ako njega gdo jame pred dvorom ili indi za falso, i ukazati nebude moći, ostani knezu soldini 40, a onomu pristavu jednoga vola ali libár 10; da ako se kriv najde, ostani v peni više rečenoj, ni mozi veće biti pristav brez volje kneže, a strana, suprotiv ki je bil rekal krivo, ako bi imela v nikoj riči osujena bi ti, budi prosta, volja imij' svoju pravdu, od ké pre jest izlizla; nišće manje tribi ga je ukazati kriva s trimi podobnimi svedoki.

§. 52. Jošće ako se ki najde fals svedok, ostani knezu jednoga vola ili 8 libár, a strana, koj bude suprotiv svedočiti, od vse nje škode budi odrešena, ako bi se v koj riči imela osuditi. On nemozi biti veće svedok odsele napred prez volje dvora; i ako se jame za kriva, i ukazati se nebude moći on, ki ga je jel, ter nemore pokazati, plati knezu libre 2, a onomu svedoku vola 1 ili libár 8; i ima se pokazati za falso s trimi podobnimi ljudi.

§. 53. I jošće ako bi pokazal kriva pristava ki koga ili svedoka, neimij nijednú pravdú zato od sada naprid *pojti* suprot ukazujućemu ili suprot svedokom, ni nijedan za njega. I ako ki imel *bi* pristava ili svedoka za krivoga, i obeća se pokazati po svedocih, a oni svedoci nisu njemu spravni ili se neskladaju, kako je on ukazal: on suprotiv njim odsele naprid neimij nijednú pravdú suprot pojti. Volja ako je niki svedok pomaknjen za niku rič pred dvorom, a nikâ od stran otela bi pojti suprot svomu svedočastvu, more učiniti, ako ima svedoke; ako se svedoki pomaknu suprotiv onomu volja suprot njega svidočastvu, a oni svedoče, kako je obećal pokazati: od sada naprid

odsada naprid suprot niednomu od svedokov tih
neimi niednu pravdu pomaknuti svedoki vola zato
neimozi vniednoi riči suprotiv poiti ili
niki ini zatu pritču vola zanegovo svedočas
tvo nemu nemozi utaknuti suprotiv od niednomu
I ošće niedan odtvetnik odveće pre. nemozi veće
vzcti za svoje odgovorene nere soldini .10. —

---

azanaimanu soldini .5. akmet za plemenita nemore
biti odgovornik ni plemenit za kmeta prez prošćeně
dvora odke riči akosuprotiv učini imaju platiti
knezu vola .1. atoliko onomu zakoga bude odvetnik
volia .8. libar ℂ I ošće vsizavezi kebi knez
od sebe položil ili prie učinil obćinskim i navlašć-
[nim
zakonom budite nega inemu da imaju priti ℂ
I ošće akobi ki učinil silu ženi koi .... ći ilibi
hotil .... ti ima knezu platit libar — 50 —
atoi ženi tolikoe akose nebude mogal napraviti-
[šnu
poniki zakon vola ako od rečene sili nima sve-
[dokivero
vanae nišće mane imapriseći položivši ruku
zverhu knig tičuć samo .20.5. od rečene sile zvrhu
onoga odkogase bude tužiti ke porotnike ta žena
najdi kako bole vi ako porotniki nima volaih toliko
nemore imiti ta žena prisećie držana za onih ki
joj mankaju priseguć ubo šnu ali ona sama poprvom
tretě imaju taknuti ruku ireći vtu rotu ivsi ne
porotnici imaju biti žene ikase onde rota da ne
odgovornik ima odgovoriti da sonu rotu prisegu
aona ima priseći kakoe zgora rečeno iako ta ista
žena ili niki od ne porotnikov umankalbi čae zgora
rečeno on suprotivnik komu govori budi odrišen
od toga griha više rečenoga ℂ Ošće niednovi
će općinsko ili navlaćšno vgradu ili indi nemozi
biti od niednih del kebi pristoěle kopćini akone

suprot nijednomu od svedokov tih neimi/ nijednu pravdu pomaknuti svedoki, volja zato neimozi v nijednoj riči suprotiv pojti ili niki ini zatu pritču: volja za njegovo svedočastvo njemu nemozi utaknuti suprotiv od nijednomu.

§. 54. I jošće nijedan odvetnik od veće pre nemozi veće vzeti za svoje odgovorenje nere soldini 10, a za najmanju soldini 5: a kmet za plemenita nemore biti odgovornik, ni plemenit za kmeta prez prošćenja dvora; od ké riči ako suprotiv učini, imaju platiti knezu vola 1, a toliko onomu, za koga bude odvetnik, volja 8 libár.

§. 55. I jošće vsi zavezi, ké bi knez od sebe položil ili prie učinil občinskim i navlašćnim zakonom, budite njega i njemu da imaju priti.

§. 56. I jošće ako bi ki učinil silu ženi koj .... ći, ili bi hotel ....ti, ima knezu platit libár 50, a toj ženi tolikoje. Ako se nebude mogal napraviti š njú po niki zakon, volja ako od rečene sili nima svedoki, verovana je, nišće manje ima priseći položivši ruku zvèrhu knjig tičuć samo 25 od rečene sile zvèrhu onoga, od koga se bude tužiti. Ké porotnike ta žena najdi kako bolje ví; ako porotniki nima, volja ih toliko nemore imiti ta žena, priseći je dèržana za onih, ki joj manjkaju, priseguć ubo š njú ali ona sama po pèrvom tretja, imaju taknuti ruku i reći v tu rotu. I vsi nje porotnici imaju biti žene, i ká se onde rota, da nje odgovornik ima odgovoriti, da s onú rotú prisegu, a ona ima priseći, kako je zgora rečeno; i ako ta ista žena ili niki od nje porotnikov umanjkal bi, ča je zgora rečeno: on suprotivnik, komu govori, budi od rišen od toga griha više rečenoga.

§. 57. Jošće nijedno viće občinsko ili navlašćno v gradu il indi nemozi biti od nijednih del, ké bi pristojale k občini, ako nebude onde knezova člov-

bude onde knezova čka iako ka dela suprot učine zgublaju vse svoe blago ibudi knezu zgora reče nomu ℭ I ošće vsaki pop ki ima crikav vgradu

---

dužanje vsaki dan služiti mašu isveti drugi oficii neveće akobi bil impačan dostojnim Impačom ako suprotiv učini zgubla .1. vola Ibudi pol knezu adrugi pol općini onoga grada vkomse toučini ℭ I ošće akobise ka žena našla tvarnica terbise mogla skazati svedočastvom verovanim za prvo ostaneni knezu libar .100. volasesažgi akobise neimelo od česa platiti aodsada naprid akobi učinila gdn knezju kaštigai ponega voli itakoi vtoi istoj peni akose ki muž naide dase kaštigai vtom grihu ℭ I ošće akobi kiotel pokazati nikoga od nikoga zla tvoreně preddvorom vola odnikoga inoga banda ili nike ine riči Ima tko reći dvoru ja tebi pokažuju takova odta kove riči ili tbě dim da takove učinil takovu rič. ni drugoga ukazaně vola pokazanja nevridno iakobi niki pokazal nikoga dvoru anemogal ukazatiga ostani dvoru onu penu kubi ostal on kibi ostačen bil iostačeni budiprost ℭ I ošće ličba est verovana imore biti pred gdnom knezom ipred vsakim nega oficialom ipred satnikom itakoe prednega ženu akobi satnik onde nebil ℭ I ošće akobi ki položil vkuću ogan ili vhram vola vničjiosik zapožgane zaprvo ostani vosud dvoru .100. libar ter škodu platiti onomukomuu učini vola budi osuen naživot ako nima odkud platiti iako to veće učini osudise na život inasmert ako bude onde e požgano od nikoga čka vola od nikih ludi aon zlotvorac

---

Nebise mogal jeti platise vražba za vsako ono požganje kako zgora od vražbi .e. izrečeno —

ka; i ako ká dela suprot učine, zgubljaju vse svoje blago, i budi knezu zgora rečenomu.

§. 58. I jošće vsaki pop, ki ima crikav v gradu, dužan je vsaki dan služiti mašu i sveti drugi oficij, neveće ako bi bil impačan dostojnim impačom; ako suprotiv učini, zgublja 1 vola, i budi pol knezu, a drugi pol obćini onoga grada, v kom se to učini.

§. 59. I jošće ako bi se ká žena našla tvarnica, ter bi se mogla skazati svedočastvom verovanim, za pèrvo ostaneni knezu libár 100, volja se sažgi, ako bi se neimelo od česa platiti: a od sada naprid ako bi učinila, gosp. knez ju kaštigaj po njega volji. I tako i v toj istoj peni ako se ki muž najde, da se kaštiga i v tom grihu.

§. 60. I jošće ako bi ki otel pokazati nikoga od nikoga zla tvorenje pred dvorom, volja od nikoga inoga banda ili nike ine riči, ima tako reći dvoru: »Ja tebi pokazuju takova od takove riči« ili »Tebě dim, da takov je učinil takovu rič:« ni drugoga ukazanja volja pokazanja ne vridno; i ako bi niki pokazal nikoga dvoru, a nemogal ukazati ga, ostani dvoru onú penú, kú bi ostal on, ki bi ostačen bil, i ostačeni budi prost.

§. 61. I jošće ličba jest verovana, i more biti pred gospodinom knezom i pred vsakim njega oficialom i pred satnikom i takoje pred njega ženú, ako bi satnik onde nebil.

§. 62. I jošće ako bi ki položil v kuću oganj ili hram, volja v ničiji osik, za požganje za pèrvo ostani v osud dvoru 100 libár ter škodu platiti onomu, komu ju učini, volja budi osujen na život, ako nima odkud platiti. I ako to veće učini, osudi se na život i na smèrt. Ako bude onde (je) požgano od nikoga človika, volja od nikih ljudi, a on zlotvorac nebi se mogal jeti, plati se vražba za vsako ono požganje, kako zgora od vražbi je izrečeno.

℄ I ošće nigdore nemozi prositi duga učinena za dvor zvrhu stoeći vola niednoga dvorskoga of ſiciala odsele naprid akoga nepita meju iz šastjem s stoga oficia meju letom ℄ Ošće ako ki pokaže kerv kamue učinena zazlu volu ona kerv mue verovana ništar mane ima srotu potverditi ako nisu onde svedoci — ℄ Oće pristavi ipozovnici esu verovani akose krivi nenaidu ℄ I oće vani izgrada, pastiri i orači iini ludi dobra glasa to est vsaki odnih esu vrovani za svidoki tako vrubanitako vsilah ivainom drugom zlu stvorenju ℄ I oće otac sinu sin ocu ihći mogubiti svedoci abrat sestri isestra akostoe vsak posebi irazdile ni esu meju sobom ℄ I ošće od uboistva akonisu svedoci osvaeni odnega imase očistitisamo 5. deset. naiduć svoih porotniki kako naibo ſle vi imore ako rotniki nima prisezi on sam toliko krat vola zaonih kimu mankaju ℄ Oće akobikirotu imel skim moremuju dobro prostiti ako oće karotabi bila zamalu rič kada budu nakup nanom mestu običainom kadise rote čine iprost budi onde ugotovan zatoliko zakoliko ostane priseći nišće Mane onde ima biti dvorski čk. da vse ine porot nike more pustiti prez niedne cine ℄ I oće akoseki naide preda vac gdna kneza naturalskoga

---

ta isti gdn knez imij punu oblast zverhu nega i zvrhu negova blaga za učiniti maćene zvrhu nega na svoju volu

℄ I ošće ako razboinika zvrhu moe škodi naidu vno ći to est mne škodu čineć ter nega živa nemogu ěti vola daga neznam dabim vidil odčesase tuži ſti anega ubiju uniednoj riči nimamse osuditi nisuprotiv nemozi nigdore mne poiti vola priti—

§. 63. I jošće nigdore nemozi prositi duga učinjena za dvor zvèrhu-stojeći, volja nijednoga dvorskoga oficiala od sele naprid, ako ga nepita medju izšastjem s istoga oficia medju letom.

§. 64. I jošće ako ki pokaže kèrv, ká mu je učinjena za zlu volju, ona kèrv mu je verovana, ništarmanje ima s rotú potvèrditi, ako nisu onde svedoci.

§. 65. Jošće pristavi i pozovnici jesu verovani, ako se krivi nenajdu.

§. 66. I jošće vani iz grada pastiri i orači i ini ljudi dobra glasa, to jest vsaki od njih, jesu verovani za svidoki tako v rubani tako v silah i va inom drugom zlu stvorenju.

§. 67. I jošće otac sinu, sin otcu i hći mogu biti svedoci, a brat sestri i sestra *bratu*, ako stoje vsak po sebi, i razdiljeni jesu meju sobom.

§. 68. I jošće od ubojstva, ako nisu svedoci, osvajeni od njega ima se očistiti samo pedeset, najduć svojih porotniki, kako najbolje ví i more; ako rotniki nima, prisezi on sam toliko krat, volja za onih, ki mu manjkaju.

§. 69. Jošće ako bi ki rotu imel s kim, more mu ju dobro prostiti, ako oće, ká rota bi bila za malu rič; kada budu na kup na 'nom mestu običajnom, kadi se rote čine, (i) prost budi onde u gotovan za toliko za koliko ostane priseći, nišće manje onde ima biti dvorski človik, da vse ine porotnike more pustiti prez nijedne cine.

§. 70. I jošće ako se ki najde predavac gospodina kneza naturalskoga, ta isti gospodin knez imij punu oblast zvèrhu njega i zvèrhu njegova blaga za učinit maćene zvèrhu njega na svoju volju.

§. 71. I jošće ako razbojnika zvèrhu moje škodi najdu v noći, to jest mne škodu čineć, ter njega živa nemogu jeti, volja da ga neznam da bim vidil od česa se tužit, a njega ubiju, u nijednoj riči nimam se osuditi, ni suprotiv nemozi nigdore mne pojti volja priti.

I ošće niedan posal ni verovan koliko na pravdi [nebuduć
roćen shraneno ako est poslano od dvora komu [posluse govori
hervatski arsal ℭ I ošće pozovnici imaju biti roćeni itakoe kmeti imajuse pozivati od vsakoga
pred dvorom predrotnika ℭ I ošće krivci peni iako inu ričju nimaju čim platiti više rečenih peni i bandi nimaju čim platit gdn knez nadnih životi more učiniti volu svoju čabude nemu drago — I oće od vsih bandi zagovori iračeni gdn knez [ima pravdu
i punu oblast tako zverhu plemenitih tako zvrhu ludi crikvenih i zvrhu kmeti i zvrhu vsih inih ludi kako se zgora udrži
ℭ Oće ki ubo zakoni zvrrhu pisani i vsi zgora [rečeni isa
brani porečenih općinah vinodolskih reklisui potvrdilisu potverdeći ipokažući potverdilisu stare iiskušene zakone vinodolske i vnihsu vsagda živili inih dedi i nih oci ivsi nih prvi ℭ I ošće na vspomenenje keriči ka ima priti i op- [ćinskoga
svedetelstva ta ista općina vinodolska to sada [pismo
zapovidalisu učiniti i edino takaše shraniti va [vsakom gradu

---

Bi načineno vnovom gradu nasali knezi zgoraime novanih leta miseca dne indicione rečene ℭ i ošće ako pravda zgodise vdvori alipred
dvorom nikomuse podvigne od kih ludi kihgodi od koga imině to .e. od vinograda vola odzemle vola od kuće ili od verta vola od koga godi pošišiona aon reče dae kupil on pošišion — od nikoga čka koga ima onde imenovati vola reče damue dan ta pošišion vola darovan

§. 72. I jošće, nijedan posal nij' verovan koliko na pravdi nebuduć roćen, shranjeno ako jest poslan (o)od dvora, komu poslu se govori hèrvatski arsal.

§. 73. I jošće, pozovnici imaju biti roćeni, i takoje kmeti imaju se pozivati od vsakoga pred dvorom pred rotnika.

§. 74. I jošće krivci peni (i) ako inú ričjú nimaju čim platiti više rečenih peni i bandi (nimaju čim platiti), gospodin knez nad njih životi more učiniti voljú svojú, ča bude njemu drago.

§. 75. I jošće od vsih bandi, zagovori i račeni gospodin knez ima pravdu i punu oblast tako svèrhu plemenitih tako svèrhu ljudi crikvenih i zvèrhu kmeti i svèrhu vsih inih ljudi, kako se zgora udèrži.

Jošće, ki ubo zakoni svèrhu pisani i vsi zgora rečeni i sabrani po rečenih obćinah vinodolskih rekli su i potvèrdili su potvèrdeći, i pokažući (potvèrdili su) stare i izkušene zakone Vinodolske, i v njih su vsagda živili i njih dedi i njih oci i vsi njih pèrvi.

I jošće na vspomenenje ké riči ká ima priti i obćinskoga svedeteljstva ta ista obćina Vinodolska to sada pismo zapovidali su učiniti, i jedino takaše shraniti va vsakom gradu. Bi načinjeno v Novom Gradu na sali knezi zgora imenovanih, leta, miseca, dne, indicione rečene.

§. 76. I jošće, ako pravda zgodi se v dvori, ali pred dvorom nikomu se podvigne od kih ljudi kih godi od koga iminja, to je od vinograda, volja od zèmlje, volja od kuće ili od vèrta, volja od koga godi pošišiona, a on reče, da je kupil on pošišion od nikoga človika, koga ima onde imenovati, volja reče, da mu je dan pošišion, volja darovan, volja založen, volja za-

vola založen vola za dušu sueno iima od toga svedoke onde žive kezakon potribue esu nemu ti svedoci verovani akoli nima živih svedoki nato ter pokaže mrtvimi svedoki govoreć onim živućim dae to bilo pred onimi svedoki to .e. učineno oni svedoki esu verovani da nišće mane ima priseći po zakonu grada pred onimi svedoki to .e. bilo kakoe zgora rečeno i odte pravde nimase veće naprid brižiti na pače pošišion ta slobo dno i mirno uživai tere drži

konac

Ovi eksemplar Vinodolskoga zakona sastoji iz 7 jednakih komadah kože, koji su na srědini previnuti i sašiveni tako, da čine 14 listovah u 4. Pèrvi je list izvana prazan, a početak pisma je odmah na nutarnjoj stranki istoga pèrvoga lista. Pisma ima svega skupa 17 stranakah, a ostalih 5 listovah, što je do kraja, ostalo je nenapisano. Širina pisma svake stranke (kolumnė), iliti dužina svakoga redca, jest 5 palacah bečke měre, a dužina pisma (kolumne) na svakoj stranki jest 7 palacah i $^3/_8$. — Redacah ima u svem, s rèčju »konac« 486. Pismo je u svem rukopisu jednako, svakdanje; samo na početku su 2 redca i pol uglastimi slovi napisana. Vas rukopis bio je po dužini tako previnut, da mu je pèrvi list izvana stojao. On je zato najviše patio kroz toliko stolětjah, i na mnogo je već městah prodèrt. Pismo je oštećeno na tri města: dvě veće rupe vide se zabilježene na izgledu rukopisa, a treća manja je malo niže, koja je samo jednu rěč u 17. redcu oštetila.

Početna su slova često jako nacifrana (načarana), premda nije više nijedno onoliko, koliko je slovo »V« u 3. redcu s početka. Kod někojih §§. načinjena su na kraju někakva znamenja, koja na něki način pokazuju, što se ondě sadèržava. Tako je kod §. 7.,

dušu sujen(o), i ima od toga svedoke onde žive, ké zakon potribuje, jesu njemu ti svedoci verovani: ako li nima živih svedoki nato, tèr pokaže mèrtvimi svedoki, govoreć onim živućim, da je to bilo pred onimi svedoki (to je) učinjeno: oni svedoki jesu verovani, da nišće manje ima priseći po zakonu grada pred onimi svedoki *pred kimi* to je bilo, kako je zgora rečeno; i od te pravde nima se veće naprid brižiti, na pače pošišion ta slobodno i mirno uživaj tere dèrži.

Konac.

---

gdě se naredjuje kaštiga za tate, koji hrame razbijaju, načinjen ključ i brava; kod §. 12., gdě se zabranjuje primati i pomagati sgonike, narisana je někakva zmija, kao da će reći, da se valja čuvat sgonika kao zmije; kod §. 25. jest ruka dèržeća dèrvo, na kom su grane odsěčene; kod §. 41., gdě govori o rotnicih, narisano je sèrdce, dvěma strělama na križ probodeno; kod §. 42., gdi je o ključaru govor, narisan je opet ključ i brava; kod §. 43., gdě se govor o kèrčmi, narisan je stol i na njem kablica (tulača), vèrč (kèrčag, ćup) i žmulj, t. j. čaša iliti kupica, a odsgora napis »Oštaria«; kod §. 52. jest ruka s pruženimi pèrsti; a kod §. 71. jest ruka dèržeća goli mač, itd.

Na predposlědnjem listu, t. j. ako se rukopis naopak okrene, pak se pèrvi list otvori, vide se na vèrhu unutarnje stranke latinskimi slovi upisane slědeće rěči:

»Lěta tizuche petzto devedezet zedmo
Naideze daie ta statut ztar dozada lett 308.«

Na 3. listu od kraja napisano je glagolski, ali ružno da se jedva može čitat, ovako: »Va ime božje amen, let h. 1594. Sie pisah ja Mikula žakan anvanjel-

ski. I to je štatut kneza Ferenca Dešića; vsaki reci: Bog mu pomozi, amn, amn, amn.«

Što se tiče datuma zakona Vinodolskoga, valja znati, da se tamo napominja lěto 16. kraljevanja Ladislava Kumana, koi, kako nas historia uči, počè vladati lěta 1272. Lěto dakle 16. njegova kraljevanja bilo bi 1288., kako je i Kollár mislio, kad je vidio ovi rukopis u Zagrebu (vidi njegov »Cestopis«). Ali budući da je ne samo broj od lěta upravo 1280 jasno postavljen, nego je takodjer i 8. indikcia zabilježena, koja se uprav s lětom 1280., a ne s lětom 1288. slaže, zato neima nikakve sumnje, da je rukopis uprav od lěta 1280., koje bijaše 8. kraljevanja Ladislavova. Ova nam pogrěška samo kaže, da naši Vinodolci onoga vrěmena nisu mnogo imali posla s kraljem, kad nisu ni znali, koliko im godinah već vlada: van da se je morebit pisac prevario, kad je hotio napisat lěto kraljestva 8., pak videći da je takodjer indikcia 8., napiso je dvakrat osam (t. j. 16) naměsto drugi krat osam.

Ali što ćemo reći o gori napomenutoj bilježki od lěta 1597., gdě se kaže, da je onda bio ovi rukopis star lětah 308!? — Doista pisac one bilježke nije računao ni od lěta 1280., ni od 1288.; jer bi inače bio našo, da je »ta statut« star bio onda 317 ili pak 309 lětah. Meni se najvěrovatnie vidi, da pisac one bilježke neće bit ni umio čitat glagoljski, kako se more súdit po tom, što je već lěta 1597. pisao latinskimi slovi, kad se je još sve glagolski pisalo u Vinodolu; pak zato nije ni mogao znati, koliko je star rukopis.

Ovi zakon Vinodolski je osim »Pravde Ruske,« najstarie sabranje zakonah slavenskih pisanih u *narodnom slavenskom* jeziku. Zakon Sèrbskoga cara Stefana Dušana jest novii, od 1349. i od 1354., ali ni od ovih godinah neima više nijednoga eksemplara, nego se samo novii prepisi nalaze, medju kojimi je najstarii

od lěta 1390., dakle za 110 godinah novii od zakona Vinodolskoga.

Pismo u ovom rukopisu jest, kao što su možebit sva staro-hèrvatska, pismo sv. Jerolima, iliti takozvano glagoljsko; a da može svaki vidět, kakvo je, dodao sam ovdě izgled pisma od pèrvih 12 redacah s početka istoga rukopisa, koje sam ja s istoga originala na prozračnom papiru pomnjivo snimio, i poslě na kamenu dao rězati i naštampati. Po ovom će se moć svaki naučit i sam lako čitat ovakove rukopise.

O načinu pisanja u ovom zakonu valja znati slědeća:

1) Slovo *e* služi takodjer za *je*, kadagod je na početku slovke iliti silabe.

2) Slovo »jad« služi i za *ja*, i za *ie* ili *je*, bez da je u ovoj poslědnjoj zgodi zabilježeno piknjom, kao u noviih štampanih glagoljskih knjigah. Ja sam ga pisao na originalnoj stranki sa *ě*, a u mojem čitanju, kako narod izgovara: sad sa *ja*, a sad sa *je*. Samo ako je gdě bila koja rěč neobična (kao u §. 3. iz imeně), ili takova, koja se u vinodolskih obćinah različno izgovara, kao vreme i vrime, zadèržao sam slovo *ě*, n. p. vrěme (red. 3.)

3) »Šća« služi za *šć* i za *ć*: ja sam pisao uvěk *ć*, a u mojem čitanju kako narod izgovara.

4) Slova *l* i *n* služe obćenito govoreć takodjer za *lj* i *nj*, ali sa svim tim nalaze se i pomekšana, kao *volia* (r. 176) i *manie* (85 i 114).

5) Poluglasno slovo *r*, stoji něgda samo, kao: tr, hrvatski, zvrh itd., a něgda je pred njim samoglasno *e*, kao: ter, hervatski, zverh itd.

6) Rěči nisu dobro razlučene jedna od druge; něgdi su po dvě, tri skupa, a něgdi je pak jedna na dvoje razděljena. Kad je koja rěč pretèrgnuta, što nije sva mogla stati u jedan redac, rědko je kakovo

znamenje, koje bi kazalo, da rěč nije cěla; a i kad jest koje, ili je piknja na koncu prediducega redca, ili pak dva zarezca na počctku slědećega (vidi red. 6. 38. 59. itd.)

7) Znamenja §§. nisu svagdě onakva, kakva su ona 4 na priloženom izgledu; na několiko městah su drugačia različno načarana, koja nije bilo moguće drugač naštampati nego jednosličnо s drugimi ovako (℄). Na nèkojih městih pak neima nikakva znamenja.

8) Slovo »jer« nenalazi se u svem rukopisu neg samo 2 puta, i to na samom početku, t. j. drugo slovo u 1. i 3. redcu. A drugač neima nijednoga slova, koje se nebi nalazilo u štampanih knjigah. Neima dakle ni »jeri« ni tankoga »jer,« kao ni nosnih samoglasnih i dvoglasnih slovah (*nasales vocales et diphtongi*), kao što ih je g. Kopitar našo u svojem Glagoliti Klozovom.

9) Něke su rěči različno pisane, kao: vrěme i vrime, levnardo i leonardo, itd.

Da nebi tko pomislio, da su někoje rěči pogrěšno naštampane, zabilježit ću ih několiko, o kojih bi čitatelj najviše mogo sumnjiti. U rukopisu dakle stoje slědeće rěči uprav ovako: u redcu 34. Jaanac (t. j. slovo »jad« pak »anac.« Ja mislim, da je ovo Janac, buduć da se u hèrvatskom svetom pismu glagoljski štampanom u Tubingi 1562. ime Jakov tako štampano nalazi), u r. 44. derga i crsat; u 45. nemože se razlučit jeli vieka ili všeka; u 73. valižnik; u 89. zgorga; u 105. dadba; u r. 122. knezžtvo; u r. 167. esut; u 168. otszabnik i kmetćskomu; u r. 313. zvoga; u r. 326. naprad; u r. 375. navlaćšno; u r. 421. vrovani; u r. 447. poslano; u r. 458. zvrrhu.

Jezik u zakonu vinodolskom jest naréčje domaće vinodolsko: nego kako su gà po svoj prilici pisali popi (jer drugi nisu uměli pisat onda), koji su ne sa-

mo svoj cèrkveno-slavenski nego i talianski jezik znali, tako se nalazi u njem i cèrkveno-slavenskih i talianskih rěčih, a morebit i takovih, koje niti su domaće niti cèrkvene, nego iz drugoga koga slavenskoga narěčja uzete. Tako su cèrkvene rěči: gospodanj, knež, najbližnjago, ot, pra, jesut, sudet se, svedeteljstvo, ubo, vsaki, vse, itd. a talianske: band, dupal, fals, falso, impačat, itd.

Da bi se moglo lakše prosuditi, što je u Zak. Vinod. narodni, a što cèrkveni ili kako drugač inostranski izrečeno, trěbalo bi, da izvèrstno kažem, kakvo je narěčje u Vinodolu. Ali, premda sam inače i sam rodjen Vinodolac iz Novoga, mučno bi mi bilo sve vlastitosti onoga narěčja potanko izbrojiti, buduć da već od god. 1826. u Zagrebu stojim, i zato ću kušat, da samo glavne čèrtice naznačim.

Glavni značaj današnjega narěčja u Vinodolu jest dakle slědeći:

1) *Ča* za *što;* kad ovo *ča* dojde s predlozi, koji akuzativ potrěbuju, odhiti mu se *a* tako, da se ostavše *č* predlogu prida; n. p. *vač, nač, poč, zač, uzač, nizač, krozač, nadač, podač, predač,* naměsto: *u što, na što, po što, za što, uza što, niza što, kroza što* itd. S drugimi rěčmi izgovara se cělo, kao: *dača* (a ne: dač) za *da što, sed quid, utique.*

2) *bil* za *bio.*

3) *j* za *dj,* n. p. graja, rojen, meju itd. město gradja, rodjen, medju itd.

4) *v* ili *va* za *u,* n. p. iden v Riku ili va Riku, v Senj ili va Senj, itd.

5) *m* na koncu rěči pretvori se uvěk na *n*; kao: iden, velin, pišen, rukun, nogun, s braton, s otcen itd. izvan s *manum* za *sa mnom.*

6) Saki, se, zeti ili vazeti, město: svaki, sve, uzeti; vsaki, vse, vzeti je iz cèrkve.

7) *è* izgovara se različno: sad kao *e,* a sad kao *i,* nikada pako kao *ie* ili *je.* U Novom, Ledenicah i

Bribiru ljube više *i*, a ostalim se *e* bolje dopada, premda se ni jedni ni drugi doslědno nedèrže jednoga izgovora. Tako se čuje govorit: Reka i Rika, svedok i svidok, meriti i miriti itd.

8) *mik* za *men* u rěčih: plamik, pramik, remik, kamik, město plamen, itd.

9) Někoja imena skupna *(collectiva)*, pak iz glagoljah izvedena *(verbalia)*, a i druga na *lje* ili *nje* izlazeća, izgovaraju se u Vinodolu po českom načinu na dugačko *í;* takovih ima mnogo, ali ja pamtim samo slědeća: grozdoví, gèrmoví, zelí, zagorí, město grozdovje, gèrmovje, zelje, zagorje. U Bribiru se veli: kamení město kamenje, a u Novom ufanjí (t. j. ufan-ji, a ne ufa-nji) město ufan-je. Ovdě mi valja još opaziti, da se *lj* i *nj* u ovakovih rěčih, kad se na *je* izgovaraju, nikada skupa nestope, nego ostanu uvěk svako za sebe, da se u izgovaranju svako razgovetno čuje, dakle niti nemogu na jednu slovku spadati; n. p. u Vinodolu se govori: vesel-je, ufan-je, itd., a ne vese-lje, ufa-nje, ili kao što bi něki napisali: vesel'e, ufaňe.

10) Rěči na *kva* izgovaraju se u někih občinah na *ki, indecl.*, kao buki, tiki, loki, smoki, město: bukva, tikva, lokva, smokva, itd. tako isto i *ladi* od ladva (ladja).

11) Zaimena: ov, on, ta, pokratjuju se s predlozi, s kojimi se *ča* more pokratiti, i to tako, da se samoglasno slovo izpusti, a ostavše suglasno predlogu pridade; n. p. nav, nan, nat, m. na ov, na on, na ta; na 'von, na 'non, m. na ovon, na onon; na've, na'ne, na'vih, na'nih, m. na ove, na one, na ovih, na onih. Tako: vav, van, vat; pov, pon, pot; zav, zan, zat, itd.

12) Za pitajuće *li* imamo često samo *l*, koje se na glagolj nasloni; n. p, pišel Petar? m. piše li? vidimol? viditel? videl? — Pèrvoj i drugoj osobi u jedinstv. broju, koje neizlaze na samoglasnik, pristavi se prie *i* pak *l;* n.p. vidim-i-l; govorišil istinu? Ovako bude druga

osoba sasvim kao u cèrkvenom jeziku, n. p. ti govoriši, premda ovo nije iz cèrkve uzeto.

13) *Jesam* i *hoću* mogu se pokratit i onda, kad se u štokavskom naréčju céla izgovoriti moraju, t. j. na počétku govora, i u odgovoru na pitanje; n. p. sil bil va crikvi? — san; ćešil poć va crikvu ili crikav? — ću. To je u Vinodolu jednako dobro, kao god: jesil bil? — jesan; i oćešil poć? — oću. — Ovdě imam opazit, da se slovo *h* u svakoj drugoj réči jasno izgovara, samo ga nije čuti u jedinom glagolju »otiti, oću;« a něki vele i »oditi« město hoditi.

14) U Vinodolu *l* nikad neslúži za samoglasnik; neveli se dakle: *vlći, tlći, dlg, pln, vlk*, kao što se u cèrkvenih knjigah nalazi, nego jasno: vući, tući, dug, pun, vuk, itd. — Samo u Bribiru: tlić i vlić.

15) *Praesens relativum*, ili što ga něki zlo zovu *imperf. Conjunctivi*, imamo n. p. ovako: *bin, biš, bi rekal, bimo, bite, bi rekli*, a ne; ja bi, ti bi, on bi rekal, mi bi, vi bi, oni bi rekli.

Još něšto o sklanjanju imenah samostavnih, i to:

I. o imenih mužkoga spola na suglasnik valja znati, da:

1) Predložni padež (*praepositionalis v. localis*) u jednbr. izlazi na *i*, a ne na *u*, kao na puti, na polji, na bèrdi, v gradi, v mesti itd.

2) Imena na *k* izlazeća imaju pèrvi padež u množtv. broju običnie na *ci*, n. p. vuk, vuci, junak, junaci, ali se kod mnogih réčih čuje, da se izgovaraju na *ci* i na *ki*.

3) Drugi padež množtveni može bit na dva načina:

a) ili je jednak s pèrvim jednbr., samo što se poslědnja slovka u izgovoru produži, kao:

bráv *aries*	brâv *arietum*
dèd *avus*	dêd *avorum*
kmèt *agricola* (*simplex*)	kmêt *agricolarum*
otàc *pater*	òtác *patrum*

pòp *sacerdos* pôp *sacerdotum*
žâkan *diaconus* žâkán *diaconorum*, itd.

b) ili se pak pèrvomu padežu množtvenoga broja prida *h*, kao: bravih, kmetih, popih, žaknih, težacih svedocih, itd. Ovi je genitiv u rukopisu Zak. Vin. uvěk bez slova *h* na kraju, kao: knezi, popi, soldini, svedoki, porotniki. Molstirov (r. 62) i porotnikov (r. 372) čini se da je iz cèrkvenoga ili zagrebačko-slovenskoga naréčja.

4) četèrti padež množtveni jednak je ili s pèrvim ili s drugim množtvenim, kao: gonim voli, zovem težacih, m. vole, težake.

II. O rěčih ženskoga spola na *a* pamti, da:

1) drugi padež jednbr. izlazi u někojih městih, kao u Novom i Ledenicah na *e*, a u někojih pak městih na *i* kaogod u cèrkvenom jeziku, n. p. voda, 2. pad. vodi, *aqua, aquae*. Tako isto je i u ovom rukopisu tadbe i tadbi, tužbe i tužbi, žene i ženi itd.

2) 1. i 4. padež množtv. jest kao 2. jedinstveni.

3) 2. padež množtv. děla se iz 1. padeža jedinstv., samo da se izpusti poslědnje *a;* kao: knjiga, voda, knjíg, vód; ako se pak nemože lako izgovoriti, umetne se *a*, kao od bukva, crikva, smokva, zemlja itd. bude: bukáv, crikáv, smokáv, zemálj. itd.

Eto ti sve, što ima osobitoga u Vinodolskom naréčju. U svem ostalom je ono sa štokavskim jednako, nakoliko se to more vidit na pismu. Jer ima još jedna, i to velika razluka izmedju oba ova naréčja: a ta stoji u glasu izgovaranja iliti u glaso-udarenju. Malo ima rěčih, koje bi Vinodolac izgovarao sasvim jednako kao Štokavac: n. p. rěč »voda« jednaka je u jednoga i drugoga, ali Štokavac ju izgovara »vòda« iliti »vodda,« a Čakavac »vodà.« Tako zèmlja, zemljà, gòvedo, govědo, govòriti, govorìti, itd. K ovoj razluci od izgovaranja dolazi još i to, da Vinodolci obično hitrie govore; a to sve skupa čini, da ih Štokavci težko mogu razuměti, kad na svoj način govo-

re. Zato Vinodolci rado nastoje, da govore onako, kao što govori onaj, s kim imaju posla.

Ali ovo naréčje nije samo u Vinodolu: ono je s malom razlukom domaće po svoj Istrii, po svih otocih istrianskih i dalmatinskih, i u svih starih gradovih dalmatinskih, nakoliko ga nije gdě protěro ili drugi jezik, kao u Zadru talianski, ili drugo naréčje, kao u Dubrovniku štokavsko. A ono se je prie i prama Zagrebu mnogo dalje od mora pružalo. Stara pisma ne samo iz Ozlja, nego takodjer iz Krašića i Draganića s ove strane Kupe, zaisto su čakavski pisana; ja sam ih sam vidio několiko iz 16. stolětja; premda ondě i sada govore ponajviše primorski, neg samo što su *kaj* město *ča* primili.

Ali neka nitko nemisli, da svi Vinodolci kod kuće jednako govore, kako sam ja pokazao; čistim vinodolskim naréčjem govore samo oni, koji neidu mnogo po světu, dakle samo žene i dětca; a ljudi, koji se često s drugim světom měšaju, naviknu na drugo naréčje, a osobito na štokavsko, pak kad dojdu kući, govore poměšano, niti čisto štokavski niti čakavski. S toga nije čudo, što se tamo često iz jednih istih ustah, i jedno za drugim čuje: v gradi i v gradu, va gradi i va gradu, i u gradu.

Iz ovoga svega može svaki sam lahko razsuditi, što je u Zak. Vin. domaće, a što je iz drugoga naréčja. Vidět će svaki, da je lěta 1280, dakle prie 563 lěta, bio u Vinodolu jezik upravo takov, kao što je i danas; jer ono několiko rěčih, što ja mislim, da su sad u Vinodolu nepoznate, ništa nečini. Pojedinih rěčih može se što proměniti, bez da se zato jezik proměni; premda se može věrovati, da one rěči nisu ni onda bile poznate u Vinodolu, kad su ih pisali, buduć da su ponajviše iz cèrkveno-slavenskoga ili pak iz talianskoga jezika uzete. Drugačie nije ni moglo biti. Jer da tko danas ide pisat zakone u vinodolskom naréčju, da li će imati toliko domaćih i ondě svako-

mu poznatih rěčih, da mu nebi trěbalo ili što iz drugoga narěčja uzeti, ili pak novu koju rěč načiniti? — Ali ako i dopustim, da se za 500 lětah ništa drugo nije proměnilo nego jedan pedesetak rěčih, tako očito vidimo, da bi se po tom razměrju 500 rěčih moralo proměnit stopram za 5000 lětah! pak bi još i onda jedan isti jezik ostao, — jezik, kojega ćeš na sěveru zaman tražiti.

Slědi několiko rěčih, koje bi mogle bit čitatelju manje poznate. Svaku rěč, za koju se ja nesěćam, da sam ju čuo u Vinodolu, zabilježio sam zvězdicom; a kod svake rědje rěči stavio sam broj od redca, gdě se ona rěč nalazi na originalnoj stranki.

Areditati,* *v.a.* (iz talianskoga *ereditare*) staviti koga u posědovanje blaga otčina i materina po njihovoj smèrti; vidi r. 214.

Arhipèrvad,* *m.* dostojanstvo cèrkveno, *archipresbyter*? v. r. 37.

Arsal,* *m.* ime poslanika dvorskoga, v. r. 148.

Band.* *m.* rěč je talianska *bando*; i znamenuje 1) prognanstvo; 2) novčanu cěnu, kojom se je tko mogao od prognanstva odkupiti; 3) *homagium*? r. 164, 251, 392, 452, 454.

Bližik,* *m. plur.* bližiki, *dat.* bližikam, m. bližikom; t. j. bližnji, rodjaci, rod, rodbina; r. 207. 205. 109.

Blujenje, *n.* t. j. bludjenje, grěšenje, zašastje, *aberratio*.

Bljudeći, * a, e, *particip.* od bljusti, bljudem, t. j. dèržim, čuvam, obdèržavam, *servo*.

Bolanča,* *f.* valja da je někakov mali mletački novac, za koi se već nezna; v. r. 60.

Bratšćina, *f.* zove se danas običnie u Vinodolu bratovšćina, *confraternitas*.

Brìžiti se,* im se, *v. n.* t. j. briniti se; v. r. 484.

Busović,* *m.* ime jedne obćinske službe u svakom gradu, kao što su satnik i grašćik bili; ali ne samo da se više nezna, koje dužnosti imao je busović, nego je i rěč ova sasvim nepoznata; vidi r. 166, 170.

Crikav, kve, ili takodjer crikva, e, *f.* cèrkva.

Crsat,* *m.* t. j. Tèrsat, jedna od obćinah vinodolskih, *Tersactum*.

Dili,* *adv.* neznam što je; morda od diti ili dèti t. j. govoriti, i partikule »li«, i znamenuje kao: reci, to jest; ili je morda *conjunc.* »ili,« pak joj je slovo *d* pogrěšno predstavljeno; v. r. 125.

Diti,* dim, *za* govoriti, velěti. v. r. 394.

Dupal, pla, o, dvostruk, *duplus*.

Dvor, *m.* 1) *arx*, Schloß; u ovom znamenovanju je rěč »dvor« danas nepoznata, naměsto nje služe se ljudi talianskom rěčju kaštel, t. j. *castello*; jer grad je kod njih *urbs*, *città*, Stadt, a

varoš je *suburbium, borgo*, Vorſtadt, ili pak kakovo veće selo; 2) gospoštïna, *curia, dominium*, Herrſchaft.

Dvornik,* *m.* pèrvi gospodski častnik u dvoru iliti kaštelu, radi česa se danas zove kaštelan.

Fals, } *falsus*, laživ. Rěč je i da-
Falso, } nas tamo poznata, neg samo što se više govori falas, nego li fals

Gda, *adv.* običnie govori se kada.

Gdi, *adv.* običnie kadi.

Gospodanj, duja, e, *adj.* cèrk. gospodinov, a, o. *dominicus, a, um.*

Godi,* *conj.* ili? r. 155.

Graščik, *m.* ime službenika občine jednoga grada. Što je imao graščik obavljati nègda, nezna se pravo; danas mu je dužnost: s bubnjem ili bez bubnja razvikat po gradu ono, što se občini javlja od poglavarstva; kao takodjer pozivati na sud, po kih se pošlje; v. r. 166, 170.

Grem, greš, gre, *v. defect.* idem, hodim.

Hovèrlica,* ž. někakva pokrivača ženska, rubac ili peča. Danas je ova rěč u tom znamenovanju nepoznata, nego se samo něki način ženskoga pokrivanja zove na hovèrlicu, n. p. pokrit se, ili nosit rubac na hovèrlicu; v. r. 174.

Hram,* *m.* u cèrkv. jeziku reći će: cèrkva, ali ovdě u §. 7. bitće valjada kakov magazin, ili što takva.

Hud, a, o, *adj.* zao, zločest, opak, nevaljan. Hud oficij, r. 277. možebit: velika, težka, trudna usluga?

Hudoba, *f.* zloća, zloba, zločinstvo, opačina, nevaljanost, v. r. 272.

Imeně, iz —; ja neznam upravo što je: ako je u ime, na ime, onda bi moralo stati »iz imene,« po cèrk., m. izimena; ako je pak iz imanja, iz blaga, onda bi moralo bit, »iz imině,« t. j. iz iminja. Valja da bi pèrvo moralo biti; r. 70.

Imiti, imam, imel, *v. a.* imati. U Vinodolu se rědko čuje »imati,« nego imiti, s cèrkvenim iměti jednako, ali nije iz cèrkve; v. 60.

In, a o,* *adj.* drugi, a, o.

Impač,* *m.* rěč je talianska *impaccio*, hèrvatski zapréka, *impedimentum*, r. 381. Impač, impačati, mislim da nije danas u životu, ali je pačati se, rěč po svoj Hèrvatskoj, Dalmacii, Istrii i Slavonii poznata, u jednakom znamenovanju s talianskim *impacciarsi;* n. p. pačat se u što (t. j. uměšat se) *impacciarsi in qualche cosa*; pačat se s kim (t. j. imat s kim posla) *impacciarsi con qualcheduno.* — Tako isto pačiti, t. j. prěčiti, smetati, tal. *impacciare.*

Impačati,* am, *v. a.* zaprěčiti, *impedio*; r. 381.

Indi, *adv.* drugdě, na drugom městu; r. 314.

Izpuditi, dim, izpujen, *v. a.* iztěrati; r. 291.

Izšastje, *n.* izažastje, izišastje, izlazak; v. r. 173.

Jeti, jamem, jel, *v. a.* uloviti, uhvatiti; r. 81. 87. itd.

Jid,* i *f.* hrana, jělo; v. 78.

Jidenje, *n.* hrana, jělo; r. 82.

Jošće, *adv.* još, jošter, *etiam, adhuc*; u Zak. Vin. stoji jošće na početku svakoga §. u znamenovanju latinskoga *item.*

Kaštalad, alda } *m.* konobar, go-
Kaštald, alda } spodar ili ekonom cèrkveni.

Ki, ka, ko, *pron. interr. & relat. qui, quae, quod;* u Vinodolu se govori i koi, koja, koje, ali je mnogo običnie ki, ká, kó.

Klič,* *m.* vapaj, vika, krika, kričanje. Ove rěči, »klič« ja nisam čuo, nego glagolj klicati i proklicati, i znamenuje s bubnjem što razvikati po gradu.

Kmet, *m.* prosti poljodělac. Svaka občina vinodolska biaše razděljena na plemiće, slobodnjake ili libertine i na kmete.

U Novom i Bakru biaše još jedan četèrti stališ izmedju slobodnjakah i kmetah, i to biahu knapi.

Kmetšći, a, e, *adj.* danas se veli kmetski, a, o.

Knez,a, *m.* veliki gospodin, poglavica, gospodar zemaljski, grof, *comes*, *conte*, U cèrkv. jeziku i kod Rusah znamenuje *princeps*, *principe*, *princip*.

Knež,* a, e, *adj.* cèrkv. knezov a, o.

Kneževstvo *n.* 1) dostojanstvo knezovo; 2) posědovanje knezovo, *contado*, *komitat*, v. r. 79. 3) popovski red, presbiterat; r. 132. U ovom poslědnjem znamenovanju nije u običaju.

Konoba, *f.* pivnica.

Krdenča,* *f.* tal. *credenza*, věra, věresia, r. 265.

Krstiti cèrkvu, danas se obično kaže: posvetiti cèrkvu; r. 53.

Kvaderna, *f.* tal. *quaderno*, knjiga zapisna; v. r. 268.

Libra, *f.* tal. *lira*, 1) mletački novac imajući 20 soldinah, ili po sadašnjih pěnezih 12 kr. srebra; 2) težina po mletačkoj vagi, manja od funta.

Ličba,* *f.* licitacia, munta, v. 449, 399.

Likuf, *m.*, dar koi se da našastniku izgubljene stvari; r. 274.

Ližnik, valižnik, neznam što je r. 78.

Macarol,* *m.* veli da je rěč vlaška, i da znamenuje onoga žakna, koi biskupu dvori, kad cèrkvu sveti. Valja da je to oni žakan, što dèrži biskupski štap (*mazza pastorale*) za biskupom. Rěč *mazzarol* nenalazi se u nijednom talianskom rěčniku, niti je u današnjem mletačkom narěčju poznata (polag Boeria), nego *mazza* je malj, t. j. bat, batina, štap, i odtud će bit ime *mazzarol* a hèrvatsko maljik nastalo; v. r. 59.

Maćene,* *n.* r. 439 } rěč je cèrkvsl.
Maćeni,* *n.* r. 211 } od »mstiti« ili »otmstiti,« t. j. osvetiti se. Nego buduć da se ovo težko izgovara, pisali su naši stari »mastiti,« odtud maščenje, naški osveta.

Malik,* *m.* tako se je, veli, hèrvatski zvao oni žakan, što je za biskupom stojao u cèrkvi, i valjada mu je, što vele Vinodolci, kučmu, t. j. pastirski štap dèržao. Po svoj prilici dolazi ova rěč malik od malj, talianski *mazza*, t. j. bat, batina, štap, i zato bi se morda pravie moralo pisat »maljik« t. j. koi malj nosi; odkud i taliansko ime *mazzarol*, r. 59.

Mimo, *adv.* osim. *praeter*; v. 261.

Molstir,* *m.* manastir, kloštar, namastir, samostan; r. 135, 237.

Mošuna,* *f.* neznam što je: nego se jedna ulica u Novom zove mošuna; r. 110.

Na,* *conj*, ali, nu, nego. Samo dvaput dolazi u ovom znamenovanju: ne vse starijši, *na* ke vijahu, r. 18; na pače, r. 484.

Naprava, f. pogodba; r. 211.

Navlašni,* a, o. *adj.* vlastiti, a o; r. 129.

Ner } *conj*, ili negor, negore, t.
Nere } j. nego.

Neveće,* *adv.* nego.

Nigdor } *m.* nitko, *nemo*, Niemand; r. 445.
Nigdore }

Nišće,* *adv.* sad se veli: niš, t. j. ništa.

Obaritelnik,* *m.* *cliens*; r. 136.

Obitel, f. domaća družina, familia.

Obranenje,* *n.* někakva kaštiga u pěnezih; vidi v. 251.

Oće, v. jošće.

Odgovornik, *m.* odvětnik, *advocatus*; v. 113.

Odpriseći, sežem, segal, *v. n.* *abjuro*.

Odvetnik, *m.* što odgovornik.

Oficial, *m.* rěč tal. hèrvatski službenik.

Oficij, *m.* služba.

Oficij sveti (popovski), božja služba; r. 381.

Osik,* *m.* je li štala, tor, ili kakova ogradja, neznam; r. 403.

Ostačiti, * -čim, *v. a.* obtužiti, osvaditi; r. 398.

Ostaneni, * *n.* osuda, *convictio*; r 386.

Ostati, ostanem, ostal, *v.n.*— čim komu, r. 143. Ostani va osudu, r. 202. Ostani knezu 1 vola, r. 322.

Osud,* *m. sententia? convictio? taxa? biršagium?*

Osvaditi,* *v. a.* tužiti, potvoriti; r. 426.

Osvan,**praep.* osim, izvan; r.241.

Ošastno,* (blago) oga, *n.* jest ono blago, kojemu je gospodar bez teštamenta i bez naslědnika umro, *bonum caducum*; r. 218. 284.

Ošće, v. jošće.

Ot, *praep.* cèrkv. naški od.

Otiti, oću, *v. n.* t. j. hotiti ili hotieti, hoću.

Parac, * rca, *m.* tužitelj, *actor causae.*

Pena, *f.* rěč talianska, pedepsa, kaštiga.

Perman,* *m.*; tako su se zvali kućne sluge obiteli knežke; r. 197.

Pervad,* *m.* čast popovska.

Pervič,* *adv.* r. 127. U slovenskom narěčju pervič znamenuje: pervo, perviput.

Pitati, *v. a.* 1) iskati što od koga, *interrogo, percunctor*, r. 136, 148; 2) prositi, moliti; ako nij p i t a n od pristava, r. 141. t. j. ako nije uprošen, umoljen.

Podknežin, * *m. vice-comes?*, knezov naměstnik. U jednom pismu vinodolskom, kojega prepis imam, od 1459., imenuje se »počtovani muž podknežin Šimun Saganić, *naměstnik kneza* Martina (Frankapana).«

Podružnik,* *m.*; tako se zove onaj kèrčmar, što tudje vino prodaje.

Pojti, pojdem, pošal, *v. n.* krenut se, otići, na put se staviti; pojti suprot komu pravdů, t. j. tužiti ga; §. 53. 71.

Porotnik, * *m. conjurator.* Tako su se zvali oni ljudi, koji sami nebi ništa upravo znali, nego bi samo, sudeć po priašnjem životu kojega potvorenika, prisizali, da je on potvorenik prav, i pravo da je prisegao. Ako se je obnašlo, da je krivo prisegao onaj, čiju su prisegu i oni svojom prisegom tvèrdili, svi su bili krivorotnici, i kao takovi kaštigovani.

Posal, * posla, *m.* poslanik, věstnik, *nuncius*; r. 446.

Pošišion, *m.* rěč. tal. *possessione*, posědovanje, vlastitost.

Pozovnik,* *m.* koi se zove na sud, morebit za svědoka ili za veću svečanost suda? r. 418, 448.

Pra, * *f.* rěč cèrk. pravda, *causa, processus.*

Predavac, **m.* danas se veli izdaica, *proditor*; r. 437.

Primisalje, * n. domišljaj? prevara? r. 25. 30.

Priprošći, a, e *adj.* običnie prprost, a,o.

Pristanenje, *n.* privoljenje.

Pristav,* *m.* čověk sudcu pridružen, da pomože suditi, i da izvèrši ono, što je sudjeno, kad mu sudac zapovědi. U ugarskih zakonih zove se latinski *pristaldus*; vidi *Decretum Colom. lib.* 1. *Cap.* 28. 29. 30. 31.

Pritča,* *f.* razlog? uzrok? r. 347.

Pritče, * vidi r. 150.

Priti koga, prem, *v. a.* tužiti; r. 445.

Prošćenje, *n.* dopuštenje i odpuštenje, *indultus, indulgentia*; r. 220.

Psost, *f.* psovanje, psovka, *contumelia, convicium.*

Pudaria f. straža nad vinogradi.

Račeni,* *n.* někakva globa; r. 454.

Razvi, *adv.* rěč cèrk., naški: van, izvan, osim, osvan, razma.

Red,* *m.* danas *ered*, od tal. *erede*, naslědnik, baštinik; r. 217.

Rič, *f.* stvar, vèrsta, *res.* Samo u někojih občinah vinodolskih je rěč poznata u ovom znamenovanju: a obćenito znamenuje što i drugdě, t. j. besěda, *vox.*

Rota, *f.* prisizanje, prisega; r. 417. 430. 431.

Rotiti, *v. a.* činit koga prisěći, stavit ga na prisegu, *adjurare*, beciden.

Rotnik, * *m.* valja da je, što danas vele, priseżnik, *juratus*; r. 254. 450.

Rubani } *n.* lupèžtvo, otimanje,
Rubanje } razbojnièтvo; r. 90. 421.

Samo, *adv.* 1) jedino, *solum, tantum*; 2) Kad se ovoj rèči »samo« doda broj, ima osobito znamenovanje, n. p. došao sam samo pet, t. j. došao sam ja i četiri sa mnom; tako: priseći samo 12, samo 25, samo 50, toliko jest, kao priseći u družtvu sa 11, 24 ili 49. U ugarskih zakonih veli se latinski: *jurare se duodecimo, se vigesimo quinto, se quinquagesimo. Part. II. tit.* 32. §. 8. *Part. III. tit.* 17.

Satnik, *m.* ime jedne službe občinske u svakom gradu vinodolskom. Ova rèč dolazi od *sat* t. j. sto, dakle satnik = *centurio*. Satnika imaju još i sad nèkoje občine, kao Novi i Bribir; a kakvu je vlast nègda imao, nezna se, nego sada kažu, da mu je dužnost: dèržati čiste ulice po gradu i putove po občinskom okružju; paziti, da budu vode u dobrom redu, t. j. studenci i vrèla u gradu i u svem okružju one občine; gledati, da meso, riba, i ostalo jestivo, što se u gradu prodava, zdravo i nepokvareno bude, i da se neprodava prèko zasèčene cène iliti tarife.

Sgonik, *m.* prognanik, *exul*; r. 122.

Shabiti, *v. a.* pokvariti; r. 201.

Silà, *f.* nasilje, *violentia*.

Skot, *m.* marva, marha, živinče; r. 84.

Služabnik, * *m.* r. 232. m. službenik.

Službenik, *m.* oficial; čovèk u službi gospodskoj; r. 238.

Soldin, *m.* vèrsta mletačkoga novca. Jedan soldin dèli se na 2 beča, a 20 soldinah jest jedna libra mletačka, iliti 12 krajcarah srebra; a 5 sold. = 3 kr. srebr.

Spravan komu biti, t. j. skladati se, slagati se skim.

Strići * (stražu), ižem *v. a.* čuvati, stražiti; r. 131. Strići znamenuje sada u Vinodolu samo škarama rèzati.

Svedeteljstvo, * rèč cèrk. svědočanstvo; r. 464.

Svidočastvo, *n.* svědočanstvo; r. 138.

Škodnik, *m.* koi čini škodu.

Tadba vidi tatba.

Takaše * *adv.* iz slovenskoga takajše, v. takoje; r. 465.

Takoj * } *adv.* danas takojer,
Takoje * } t. j. takodjer.

Tatba, e, *f.* tatbina.

Tèržac, * žca, *m.* danas govori se tèrgovac; ali ženska, koja tèrguje, zove se i sad tèržica.

Tovernar, *m.* oštariaš, kerčmar; r. 264. Ja ove rèči nisam čuo, ali dobro pamtim da i sada nèkoji govore toverna, m. oštaria.

Trat, *m.* rèč je talianska, *tratto*, naški put ili krat; n. p. on trat, na jedan trat, t. j. onda, on put, na jedan put; r. 255.

Tvarnica, * *f.* žena, koja truje ljudih; r. 384.

Ubo, * *conj.* cèrk. dakle, indi; zato, zarad česa, sbog česa; zaisto, doisto. Va vrème ubo velikih muži, t. j. u vrème doisto itd.; Ki ubo buduć izbrani, t. j. koji dakle, koji indi, koji tako buduć izbrani.

Učestje, * *n.* dèl, dio, dèlničtvo, dioničtvo, *compossessorium*? r. 228.

Učestno, * oga (blago), *n.* jest valjada ono dobro, u kojem tko ima dioničtvo ili učestje, *bonum compossessum*? r. 228. 285.

Uleći, * uležem, *v. a.* ukinuti, pretèrgnuti, zapрèčiti, *suffero*; r. 24.

Ulnik, *m.* město, gdè se dèrže pčele; va ulnici, r. 100.

Ulnici, cèrk. ulnicě, m. ulniki, *local. sing.* od ulnik. Tako je iz cèrk. sl. jezika, što se često u starih pismih vinodolskih nalazi: va Vèrbnici, na Grobnici, m. va Vèrbniki na Grobniki, t. j. u Vèrbniku, na Grobniku.

Uraženje, * *n.* ranjenje; r. 169.
Usići, usičem, usikal, *v. a.* doseći, poseći, zaseći; r. 200.
Utaknuti, vidi r. 348.
Vaćina,* *f.* valjada sramota; r. 178.
Vernez, * *m.* pěnez? r. 61.
Verovan, * a, o, *adj.* komu se može věrovat, věre dostojan.
Viditi, * vim, vedel, *v. a.* cèrk. rěč vědĕti, t. j. znati; r. 289. 290.
Vkup, * *adv.* skupa.
Vlaščni, * a, o, *adj.* vlastiti, a, o.
Vlaški,* a, o, *adj.* talianski, a, o, *italicus, a, um.* Izmed južnih Slavenah jedini su Slovenci, koji Talianom vele da su Vlasi.
Volja, e, *f. voluntas,*
Volja,* *conj.* ili *vel.*
Vražba,* *f. emenda capitis? homagium?* vidi r. 190, 409.
Vse, *adj. neutr.* cèrkv. sve, po vinodolski »se.«
Vzeti,* *v. a.* uzeti.
Zač, *adv.* pokraćeno od zača? t. j. za što? *cur?* —, *conj.* zašto, zaštobo, jer, jerbo, bo, *quia, enim.*
Zagovor,* *m.* cěna, učěna, vidi r. 190. 454. Zagovor reći će danas u Vinod. pravdanje, izpričanje, branjenje rěčmi.
Založiti, *v. a.* zalog dati, *oppignorare*; r. 475.
Zasedanje, *n.* zaseda, *insidiae;* r. 196.
Zavez, *m. obligatio vel contractus?* r. 126.
Žakan, *m. diaconus.*

U Zagrebu měseca kolovoza 1843.